Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

[К]ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[...]най 1921 оной [...]ин 21-һээ гарана | № 284 (13998) | 1972 оной декабриин 2, суббото | Сэн 2 мүнгэн

[Һ]ААЛИШАД, МАЛШАД!

[Бү]хэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсожо, үбэлжэлгын үедэ [...] һүнэй, мяханай түлөө тэмсэе!

[Ү]ИДЭШЬЕ ОРОЛДОН АЖАЛЛАХАБДИ

[...]юзай тогтоһоор 50 [...]н һайндэртэ зорюу- [...]социалис мүрысөөндэ [...]гэр хабаадалсаха [...]най фермын һаали- [...] малшад энэ үнгэр- [...] жэлдэ нилээд ам- [...]лаа гэхэдэ алдуу [...].

[...] манай аймагай [...]ахынууд үертэ аб- [...]үшэр хүндэ байдал- [...]н. Илангаяа Тоорын [...]озой тон бэрхэшээл- [...]да орошоод байха- [...] амар һаншаһаа ту- [...]ража һуухын арга- [...]тар хэсүү, хүндэ [...]хёолдоо. Тиимэһээ [...] хаба зэргээрээ [...] баатай болообди. [«Ма]як» колхоздо Сын- [...]газарһаа нилээд ехэ [...] үгэжэ, өөһэдынгөө [...]убаалдаһан байна- [...] энэ үнгэрһэн [...] тэжээлээр бага сага [...] ядалдаашье һаа, [...]малдаа гамтайгаар [...] ашаар ямаршьегүй [...]ди.

[...] бааза муутайбди, [...]най хаанашье хүрэ- [...] лэ гараа баряад [...]амнай, һүн ехээр [...]. Тиимэһээ үбһөөэ [...] малдаа үгэхэ зуу- [...]оёо хэршэжэ, талха [...] байжа, он жэлэйн- [...] дабажа гараабди. [...]та, һү һааха, түл [...]ээ мартангүй ажал- [...]алишад болон мал- [...] бэшэ үрэ дүн түй- [...]дые һубайруулха- [...]г болзортонь тэдэ- [...]үүлһэнэй ашаар [...] тугалшье түлжүү- [...]ехээр һаагдажа аб- [...] Тиигэжэ байгша [...] эхиндэ манда [...] абтаад байгаа. Жэ- [...]р үшөө 40—50 [...]аар хүлеэгдэнэ. 12 [...]най 5-ниинь ар- бан һарын туршада үнеэн бү- риһөө 2.000 килограммһаа дээшэ һү һааба. Һаалишад В. Гомбоева даажа абаһан үнеэн бүриһөө 2.226, Д. Тубанова —2.214, С-Ж. Намсараева— 2.058, В. Лопсонова—2.045. Е. Сотникова — 2.022 килограмм һү һаажа абаа. Энэ хугасаада хоёр мянган килограммда дүтэлһэн һаалишад олон. Ажалдаа абьяастай, оролдосотой һаалишадайнгаа ашаар арбан һарын туршада үнеэн бүриһөө 1.927 кило- грамм һү һаажа, совхоз дото- роо түрүү һуури эзэлэн яба- набди. Жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүриһөө 2.100 килограмм һү һааха хараа бодолтойгоор ажалланабди.

Фермымнай мал адуулагшад Владимир Бадмаевич Шага- нов, тэрэнэй нүхэр Артём Ни- маевич Хамаганов гэгшэд ша- дамар бэрхээр үнеэдээ бэлшээ- жэ, ехэ һүнэй тэмсэлдэ өөһэ- дынгөө хубитые оруулаа. Ушарынь юуб гэхэдэ, манай сов- хоздо һайжаруулагдамал бэл- шээри байгуулагдаадүй. Тии- мэһээ манай фермэдэ һайн бэлшээри үгы, намаг һужааг дээрэ малаа бэлшээдэг юм. Малай бэлшээриин хэды муу байгаашье һаа, манай малшад бэлшээриеэ ходо һэлгэжэ бай- гаад, һэрюундэ, шугын оёорто үхэрнүүдээ шадамар бэрхээр бэлшээдэг. Хяагтын аймагай Алтайн совхозой һаалишад болон малшад 7 һарын турша- да үнеэн бүриһөө 1.250 кило- грамм һү һааха гэжэ, мүн манай аймагай Ажалай Улаан Тугай орденто «Сибиряк» кол- хозой мал тарғалуулха баа- зын үхэршэд шахажа байгаа үхэр бүриингөө шэгнүүрые сүүдхэдээ 1.000 граммаар нэмээхэ гэжэ республи- кынгаа ажахынуудай һаали- шад болон үхэршэдтэ ханда- һан байна. Манай фермын һаа- лишад, тугалшадай коллектив һаяхан үнгэрпэн суглаан дээрээ республикынгаа тү- рүү малшадай уряалһан хан- далгые, мүн КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Со- ведэй, ВЦСПС-эй тогтоо- лые зүбшэн хэлсээд, үбэ- лэй зургаа һарын туршада үнеэн бүриһөө 1.100 кило- грамм һү һааха гэһэн уялга абанхай тэрэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула ажал- даа хамаг зоригоо табин хүдэл- жэ байна. Мүнөө жэлдэ үбһэ тэжээл, талха тарянай зүйл, силос нёдондо жэлэйхидэ орхо- доо һураггүй бага. Ушар иимэһээ үбһэ, һолоомоёо тон гамтайгаар үнеэдтээ үгэнэбди. Һолоомоёо жэжэхэнээр хэршэ- жэ, ууралда буйлуулжа. тал- хантай холёод, үнеэдтээ үгэ- нэбди. Тэрээнһээ гадна хэршэ- һэн үбһэ хобоо хобто соо хэжэ үгэхэдэ, миин үгэхэһөө холо ехээр алмагдана.

Эдэ бүгэдэһөө гадна һайжа- руулагдамал бэлшээри бай- гуулха асуудалда манай сов- хозой партком, дирекци болон мэргэжэлтэд гол анхаралаа хандуулха ёһотой. Тэжээлэй бааза үгы һаа, һү, мяха ехээр абаха гэжэ һанаһанайшье үлүү. Жэл бүхэндэ иигэжэ шүдэ нюдэ таталдажа байбал, үндэр амжалта түйлажа шада- хагүйбди

Ямар шалтагаанһаа, яаха- даа иигэжэ хэлэнэ гээшэб гэ- жэ гайхана ёһотойт.

Ушарынь юуб гэхэдэ, манай совхозой мэргэжэлтэд, отделе- ниинүүдэй хүтэлбэрилэгшэнэр жэл бүхэндэ хоёр-гурба дахин һэлгэгдэжэ байдаг нэгэ муу заншалтай юм. Тиимэһээ эдэ дутуу дунданнуудые дары усад- хабал, ехэл һайн байха һэн гээд һананаб.

А. СОТНИКОВ,
Саянанай совхозой Нугын һүнэй фермые даагша.
Түнхэнэй аймаг.

ЕЛИЗАВЕТА ДАЛАЕВНА ТҮРҮҮЛНЭ

РЕПОРТАЖ

Һ АЯХАН Хэжэнгын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сесси болобо. Забһарлалгын үедэ «50 лет Октября» совхозой партийна комитедэй секретарь Гончикбал Сандитович Сангадиевтай хөөрэлдэхэ үедөө түрүү һаалишад тухайнь асуугаад орхёо һэм. Тиихэдэм:

— Елизавета Далаевна түрүүлнэ. Аймаг соогоо түрүүлнэ, — гэһэн харюу дуулдаба.

Елизавета Далаевна Кузьмина... 1958 онһоо хойшо мал харууһална.

Үшөө аймагай Соведэй сессиин үедэ тэрээнтэй (энэ хүмнай Хэжэнгын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат юм) уулзахадам, нүхэр Кузьмина үлэ мэдэг энеэбхилэд гээд, оор тухайгаа ехэшье хөөрэжэ үгэхэ дурагүй байба.

Һүүлдэнь нүхэр Кузьминагай ажалладаг һаалиин фермэдэ ошоо һэм.

Фермые даагша Георгий Павлович Соловьев уһан буряад хэлэн дээрэ тоб байсахан хэлээд үгэнэ:

— Манай фермэдэ арбан гурбан һаалишад ажаллана. Яһала һайн ажаллажа байнабди гээ һаамнай, алдуу болохогүй ёһотой. Хяагтын аймагай Алтайн совхозой һаалишадай гаргаһан үүсхэлые коллектив дээрээ зүбшэн хэлсээ һэмди. Тиигээд үбэлэй һарануудта үнеэн бүхэнһөө 1100 литр һү һаахабди гэжэ һаалишаднай үгээ үгөө һэн. Харин байгша онойнгоо һү һааха түсэбые 105 процент, гүрэндэ һү тушааха түсэбөө 107 процент үшөө ноябриин нэгэндэ дүүргээ һэмди.

Зүб даа.Ород һууринай һаалиин фермын коллектив яһала урагшатайгаар хүдэлжэ байна.

Эндэхи һаалишад соһоо Елизавета Кузьмина шалгарна. Дүй дүршэлөөр баян болоһон хүнэй үнеэдээ һаажа һуухыень хараһан һайт! Эреэгшэн, Улаагшанай утанууд хүхэнүүдые жаахан аад, шүрбэлиг гарнууд шобторжо, тодоотой хүнэг руу дүрбэн «горхон» шууяса урдана.

— Хайшан гэжэ ажаллахадаа, иимэ ехэ һү һаана гээшэбта? — гэһэн гэнэхэн асуудал һаалишанда табигдаба.

— Хайшаншье гэһэнээ ехэ ойлгодоггүйб. Балай хүн бүхэнһөө илгарһан, шалгарһанаашье мэдэдэггүйб. Юрэдөөл үнэн зүрхэ сэдьхэлһээ оролдоһон, залхуурангүй ажаллаһан хүн амжалтатай ябадаг гэжэ һанадагби, — гэжэ Елизавета Далаевна хөөрэнэ.

Хори гаран наһатайһаа хойшо һаалишан ябаһан Кузьмина тухай Хэжэнгын үнеэшэд һайн мэдэхэ ёһотой. Чисаанын совхозой түрүү һаалишан Надежда Тимофеевна Шкедова жэл бүхэндэ шахуу аймаг соогоо нэгэдэхи һуури ходо эзэлжэ ябадаг бэлэй. Харин мүнөө— Елизавета Далаевна түрүүлжэ ябана. Энэ хүмнай байгша оной арбан һарын туршада үнеэн бүхэнһөө 2588 литр һү һаагаад байна.

...Ород нютагаар сагаан жабар тооһорно. Голой мүльһэн хүйтэн жабарта тас-няс гэнэ. Һаалиин фермын газаа трактор, машина сугларанхай. Силос, үбһэ асараа хаш.

Сагаан халаад үмдэһэн Елизавета Далаевна фермэ сооһоо гарана. Фермые даагша Георгий Павловичтай түр зуура хөөрэлдэһэнэйнгөө һүүлээр үбһэнэй хорёо тээшэ ошоно. Үсэгэлдэр хада «Буряад үнэн» газета дээрэ уншаһан тогтоолынь түрэлэй досоо элеэр һанагдана.

1972—1973 онуудай үбэлэй үедэ малай ашаг шэмэ бүри ехээр абадаг, бэлэдхэдэг болохын түлөө мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй тогтоол тэрэнэй зүрхэ сэдьхэл хүлгүүлһэн хэбэртэй. Зүб даа. Елизавета Далаевна Кузьмина жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүхэнһөө үшөө 300—400 литр һү һаажа, 3 мянганай хилэ дабаха зорилготой.

Мүнөө парти, правительствын энэ тогтоолые һайхашаан дэмжэһэнОрод һууринай һаалиин фермынхид шэнэ амжалтануудые түйлахаар зоригжонхой. Түрүү һаалишан Елизавета Далаевна Кузьмина үбэлэй һарануудта ехэ һү һаахаяа бэеэ зэһэнэ.

Г. ДАШАЫЫЛОВ
Хэжэнгэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е. Д. Кузьмина.
Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ЧЕПЕЛЬСКЭ КОМБИНАДТА БОЛОҺОН СОВЕТ—ВЕНГЕР ХАНИ БАРИСААНАЙ МИТИНГ

«Красный Чепель» комбинадайхид КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй СССР-эй партийно-правительственна делегацие баяр баясхалантайгаар, гүн сэдьхэлһээ, хүдэлмэришэ ёһоор хүндэлэн абаа. Олон мянган хүдэлмэришэд амаршалгын тугууд болон транспарантнуудтай совет айлшадые угтаа.

Совет делегацитай хамта ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадар, ВСРП-гэй Политбюрогой гэшүүн, ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ене Фок, ВСРП-гэй Политбюрогой гэшүүн партиин Будапештын горкомой нэгэдэхи секретарь К. Немет эндэ ерэлсээ.

Комбинадай хүтэлбэрилэгшэдтэй, түрүү хүнүүдтэй уулзалга болоо. Парткомой секретарь Ш. Борбей сугларагшадай альга ташалган доро нүхэр Л. И. Брежневые, совет делегациин гэшүүдые халуун зүрхэнһөө амаршалаад, олон мянган гэшүүдтэй хүдэлмэришэ коллективэй үмэнэһөө совет делегацида Чепель хото ерэһэнэйнь түлөө баяр хүргөө. Леонид Ильич Брежневэй Чепелиин хүдэлмэришэдтэ ерэһэн ушар заводто болоһон туйлай ехэ үйлэ хэрэг болоно гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ. Нүхэд Л. И. Брежневтэ, Я. Кадарта Чепелиин үнинэй хүдэлмэришэдэй хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон тухай мэдээсэлые сугларагшад халуун альга ташалгаар угтаа.

Совет делегациин бүхы гэшүүдэй үмэнэһөө нүхэр Л. И. Брежнев харюугай үгэ хэлэжэ, совет делегаци тушаа, Советскэ Союз тушаа һайн һайхан үгэ хэлэгдэһэнэйнь түлөө халуун зүрхэнһөө баяр хүргөө.

Заводой цехүүдтэй танилсаһанай һүүлээр совет айлшад комбинадай спортын байшанда ошобод. Эндэ совет-венгер хани барисаанай митинг боложо, оло мянган хүнүүдые хабаадуулаа.

Нүхэд Л. И. Брежнев, Янош Кадар болон совет делегациин гэшүүдые митингдэ сугларагшад хүл дээрээ байжа, альга ташалгаар угтаа. «Хани барисаан!» гэһэн үгэнүүд оло дахин соностоо.

ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, партиин Будапештын горкомой нэгэдэхи секретарь К. Немет үгэ хэлэжэ, митинг нээбэ. Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, совет арадай элитэ ехэ хүтэлбэрилэгшэ, революционер-интернационалист, манай арадай үнэн сэхэ хани, совет оронай партийно-правительственна делегациин толгойлогшо нүхэр Леонид Ильич Брежневые эгээн дүтын хани ёһоор, халуун зүрхэнһөө амаршалнаб гээд тэрэ хэлэбэ. Совет оронай партийно-правительственна делегациин гэшүүдые, манай хүндэтэ совет айлшадые халуун зүрхэнһөө амаршалнаб гээд тэрэ саашань хэлээ.

Һүүлээрнь Чепельскэ металлургическа комбинадай токарь Л. Домьян гэгшэдэ үгэ үгтэнэ.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневые Чепелиин хүдэлмэришэдэй үмэнэһөө халуун зүрхэнһөө амаршалнаб. Советскэ Союзай партийно-правительственна делегацие, манай хүндэтэ айлшадые амаршалнаб. Совет айлшадай ерэһэн ушар бидэндэ, Чепелиин ажалшадта, гүн ехэ удха шанартай юм. Иимэ нэрэ хүндэдэ хүрэмөөр байха гэжэ оролдохобди гээд токарь хэлээ.

Тэндэхи фабрикада хүдэлдэг хүдэлмэришэн Анна Шипош үгэ абаба. Советскэ Союзай захидаг продукцие бидэнэр хэдэгбди. Тиимэһээ агууехэ Советскэ Союзтай манай ороной байгуулһан хани барисаае бэе дээрээ үдэр бүри үзэжэ байдагбди гээд тэрэ хэлээ. Энэ хани барисаан саашадаа бүри нягта, һайн байг лэ гэжэ Венгриин залуушуулай үмэнэһөө хэлэхэ байнаб. Манай энэ һанамжые совет оронай залуушуулда хүргэхыетнай Танние, нүхэр Брежнев гуйнабди. Мүн манай нүхэр ёһоной амаршалгые совет залуушуулда абаашыт.

Научно-шэнжэлгын институдай инженер М. Мишкей үгэ хэлэжэ, хоёр ороной хани барисаанай аша үрэ тухай хэлээ. Энэ эрдэмтэ совет эрдэмтэдтэй, мэргэжэлтэдтэй, хүдэлмэришэдтэй ходо уулзадаг. Тиимэһээ совет арад венгер арадта хани ёһоор хандадаг, мүн иимэл хани ёһоор венгер арад совет арадта хандадаг юм гээд тэрэ мэдүүлээ.

Митинг дээрэ ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Я. Кадар үгэ хэлээ. Тэрэнэй һүүлээр КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневтэ үгэ үгтөө. **(Нүхэд Я. Кадарай, Л. И. Брежневэй үгэнүүдые энэ номерой 2-дохи, 3-дахи хуудаһануудта уншагты).**

К. Немет үгэ хэлэһэнэйнь түлөө нүхэр Л. И. Брежневтэ митингдэ хабаадагшадай үмэнэһөө баяр хүргөө. Нүхэр Л. И. Брежневэй үгэ эндэ хабаадалсагшадай анхаралые ехээр татаһан байна.

Коммунизм байгуулжа байһан совет арадта манай хани барисаанай үгэнүүдые, аха дүүгэй амаршалгануудые совет арадта хүргэхые нүхэр Брежневые, СССР-эй партийно - правительственна делегациин бүхы гэшүүдые гуйнабди гээд К. Немет хэлэбэ.

Зал соо нэрьемэ альга ташалган болоно.

Эндэ байлсагшад пролетарска гимн — «Интернационалые» хүл дээрээ байжа дуулаба.

Чепельскэ комбинадта болоһон митинг КПСС ба ВСРП хоёрой хоорондохи, Советскэ Союз ба Венгриин Арадай Республикын хоорондохи аха дүүгэй хани барисаанай, хани харилсаанай ба нийтынгээ агууехэ уг зорилго тээшэ нэгэ зэргэдэ дабшажа ябаһан совет, венгер арадуудай гүнзэгы холбоо барисаатай байһанай эли тодо гэршэ болоһон байна.

(ТАСС).

[...Р-]эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

[Н]ҮХЭД Н. Б. ДАМИРАНОВ, В. Е. СМОЛЯК [...]ШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй КУЛЬТУРЫН [ГАБЬЯ]АТА АЖАЛ ЯБУУЛАГШАД ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

[...] һайнай бүлгэмэй хүгжэлтэдэ габьятай байһа[...] ажалшадые соёл культурын талаар хангаха хэ[...]эбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө **Буряадай [АССР-эй] Культурын габьята ажал ябуулагша** гэһэн [хүндэтэ] нэрэ зэргэ олгохо:

[Дами]ранов Найдан Бадмацыреновичтэ—Сэлэнгын ай[магай] ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ коми[тедэй] культурын таһагые даагша, «Сэлэнгэ» гэжэ арадай [...]иин хүтэлбэрилэгшэ.

[Смоля]к Владимир Ефимовичтэ—Сэлэнгын аймагай [ажалша]дай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй [...]раша.

[Буря]адай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Б. СЕМЕНОВ.**
[Буря]адай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **В. ДУБРОВСКИЙ.**
[Улаан]-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
[1972] оной ноябриин 30.

[...Р-]эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

[...]ЭЛЭНГЫН АЙМАГАЙ УРАН ҺАЙХАНАЙ [...]ЭМЭЙ ЭДЭБХИТЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй [ВЕРХО]ВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

[...] һайханай бүлгэмэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр [хабаад]алсаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно [Соведэй] Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха:

[...]нова Надежда Раднаевнае—Загустайн хүдөөгэй [соёлой] байшангай уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагша.
[...]ов Илья Игнатьевичые—«Сэлэнгэ» гэжэ арадай [...]ьда хабаадагша.
[...] Николай Афанасьевичые—«Шахтер» гэжэ соё[лой] [бай]шангай эрэшүүлэй хоорой хүтэлбэрилэгшэ.
[...]кова Галина Захаровнае—Гусиноозерскын оёдо[лой] [фаб]рикын уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагша.
[...]рович Валерьян Афанасьевичые—«Шахтер» гэжэ [соёлой] байшангай уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагша.
[...]шов Цыденеши Болытовичые—Карл Марксын нэ[рэмжэтэ] колхозой механизатор, уран һайханай бүлгэмдэ [хабаадаг]ша.

[Буря]адай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Б. СЕМЕНОВ.**
[Буря]адай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **В. ДУБРОВСКИЙ.**
[Улаан]-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
[1972] оной ноябриин 30.

Хэжэнгын аймагай Чисаанын совхозой һаалишад Хяагтын аймагай Алтайн совхозой һаалишадай үүсхэлые дэмжэн, үбэлэй сагта ехэ һү һааха гэжэ шиидэнхэй. Эдэнэр КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй тогтоолые һайшаан дэмжээд, малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсохо гэжэ хэлсэбэ. Совхозой түрүү һаалишан Надежда Тимофеевна Шкедова 20 жэлэй туршада үнеэ һаана. Энэ хүмнай—партиин гэшүүн. Хэжэнгын аймагай ажалшадай Соведэй депутат. 10 һарын туршада үнеэн бүхэнһөө 2062 литр һү һаагаад байна. Түрүү һаалишан Н. Т. Шкедова жэлэй дүүрэтэр үшөө ехэ һү һаахаар зоригжонхой.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

СОШОРДОМО ДОХЁО

ҺҮН «БУЛАГ» БУРЬЯЛНАГҮЙ

Үнеэдэй байжа эдеэлхэ хаһада һү ехээр һаахын түлөө үүсхэл гаргаһан Алтайн совхозойхидой жэшээгээр Хяагтын аймагай олонхи колхоз, совхозууд социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсонхой. Үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо һайн үрэ дүн түйлажа байһан гүүртэ, фермэнүүдшье аймаг дотор олон.

Гэхэтэй хамта түс аймагай Мөөрөөшын совхозой фермэнүүд үбэлэй үедэ һү ехээр һаахын түлөө эршэмтэй шангаар тэмсэнэ гэхын аргагүй. Түс ажахы байгша ондо 4800 центнер һү абажа, 3500 центнерынь гүрэндэ тушааха түсэбтэй юм. Мүнөө жэлэй арба һарын үнгэрөөд байхада, бүхыдөө эндэ 3720 центнер һүн һаагдаад, 2840 центнерынь гүрэндэ тушаагдаад байна. Тиихэдэ совхозой фермэнүүд жэл соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1600 килограмм һү һааха аад, мүнөө миил 1297 килограмм һү һаагаа.

Эдэ дурсагдаһан тоонууд дээрэһээ харахада, совхозой гүрэндэ һү тушааха түсэбөө дүүргэхэнь бэрхэтэйхэн болоһониинь эли байна. Юуб гэхэдэ, оройдоол хоёрхон һара соо 1080 центнер һү һааха зэргэтэй болоно бшуу. Үнэндөө совхозой фермэнүүд һүүлэй дүрбэ һара соо арай гэжэ 1500 центнер һү һаагаа ха юм.

Ямар шалтагаанһаа боложо, түс ажахыда һү һаали иимэ ехэ гээгдэлдэ ороо гээшэб? Түсэб, даабарие дүүргэхэ арга боломжо тэдэндэ бии гээшэ гү гэһэн асуудал эжэлүүдгүй гарана.

Шэнжэлэн хаража үзэхэдэ, Хилгантын фермэ һү һаалгаар бүришье ехэ гээгдэлдэ оронхой. Жэшээлбэл, нёдондо октябрь һарада энэ фермэ 143,5 центнер һү һааһан һаа, мүнөө энэ үнгэрөөшэ һарада миил 92 центнер һү абаа гэхэ гү, али һара соо үнеэн бүхэнһөө оройдоол 53 килограмм һү һаагаа. Илангаяа үбэлжэлгын эхилһээр һү һаалинь бүришье доошоо оронхой.

Фермэдэ малайнь эдихэ тэжээл бага байгаад, үнеэд иимэ ехээр хожороо гээшэ гү? Үгы даа. Хилгантын отделенидэ энэ жэлдэ үбһэ тэжээл яһала ехэ бэлэдхэгдэнхэй. Үнеэдтэ үдэрэй 5,5—6 тэжээлэй единицын хэмжээнэй хоол эдюулэгдэнэ. Эды шэнээн тэжээл эдюулээд, үнеэн бүриһөө үдэрэй зургаа-долоон килограмм һү һааха арга боломжо бии. Харин мүнөө үедэ үнеэн бүриһөө миил 2,5—3 килограмм һүн һаагдана ха юм. Энэмнай даншье бага гээшэ. Юуб гэхэдэ, зариманай сагаан эдеэ дэлбэрүүлхын түлөө бүхы оролдолго гарган хүдэлхэдэ, нүгөөдүүлынь миил ажаллаһан хэбэртэй ябадаг зоншье бии. Жэшээнь, һаалишан Б. Цыремпилова 20 үнеэдые һаажа, үнеэн бүриһөө үдэрэй 5 литр һү һаана. Харин тэрээнтэй зэргэлжэ хүдэлдэг һаалишан Е. Иванова 17 үнеэдэй түс бүриһөөнь үдэрэй...миил 1,3 литр һү һаана бшуу.

Эгээл тиимэһээ түрүүшүүлэй дүй дүршэлые олоной шадабари болгохо, зоовет-һуралсал эмхидхэхэ, түрүүшүүлэй жэшээгээр гээгдэгшэдые урагшань татаха ёһотой гэжэ һанагдахаар. Теэд эндэ тиимэ юумэн байхагүй. Тэрээнһээ байтагай аймагайнгаа Алтайн совхозойхидой үүсхэл уряае бүри һаял, ноябриин тэн багаар зүбшэн хэлсээ. Гансахан энээн дээрэһээнь харахада, һү һаалие дээшэлүүлхын түлөө түс совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй бодотоор оролдоогүйнь элитэ болоно.

Һаалиинь фермэнүүдтэ малда үбһэ тэжээл зүбөөр буйлуулжа эдюулхэ хэрэгтэ анхарал багаар хандуулагдана. Ядахадаа һолоомо хэршэхэ түхеэрэлгэнь ёһоор хүдэлнэгүй. Ариг сэбэр мүртэй сахигданагүй. Фермэнүүдэйнь бүхыдөө тушааһан һүнэй аяар 47 процентнь гурбадахи булэгэй, ёһоор шүүгдээгүй байгаа. Һүниинь ехэнхидээ гашалангиртай байдаг.

— Хилгантын фермэнүүдтэ үнеэдэй хүхэ дэлэн угааха, аршаха эрилтэ сахигдадаггүй, хүнэг, амһартаяа мүртэйгөөр угаадаггүй, заримандаа үнеэдээ һаадаг хүнэг соогоо малай эдихэ бүрдүүг хээд зөөжэ байдаг һаалишадшье бии,—гэжэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые бэлэдхэлгын талаар аймагай инспектор нүхэр Тулухеев хэлэнэ.

Фермые даагша В. Юможапов үнеэдэй үдэшэ, үглөөнэй һаалгын үедэ фермэдээ ерэжэ харадагшьегүй. Улаан булангынь задагай зайдан, досоонь пеэшэншьегүй, һаалишад, малшад хүйтэндэ даарахадаа тэжээл буйлуулдаг байра соо сугларна.

Эдэ бүгэдэһөө ямар тобшолол хэхэб гэхэдэ, түс совхозой дирекци, партком адууһа малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхэ һаалишад, малшадтаа хүдэлмэриин, ажаһуудалай таарамжатай эрхэ байдал бии болгохын тула бодотоор оролдоногүй.

А. СУРМАЧ.
[...] аймагай «Ленинское знамя» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

СОВЕТ-ВЕНГР ЭБДЭРШЭГҮЙ

ЧЕПЕЛЬСКЭ КОМБИНАДТА БОЛОҺОН СОВЕТ-ВЕНГР ХАНИ БАРИСААНАЙ МИТИНГ

Нүхэр Я. Кадарай хэлэhэн үгэ

Хүндэтэ сугларагшад!

Хүндэтэ нүхэр Брежнев!

Хүндэтэ нүхэд! Ханинар!

Эндэ, Чепель хотодо — Венгриин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хэрэмдэ манай дунда манай агууехэ союзник, аха дүү совет арадай элитэ ехэ түлөөлэгшэдые амаршалжа байhан ушарые гүнзэгы ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг гэжэ бидэ бүгэдөөрөө ойлгожо байнабди.

Венгриин коммунистнуудай үмэнэhөө, социалис общество байгуулжа байhан венгр арадай үмэнэhөө нүхэр Брежневые, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй эб найрамдалай хэрэгэй түлөө шууд сэхэ, эсэшэ сусашагүй тэмсэгшые, венгр арадай бодото hайн нүхэрые үнэн сэдьхэлhээ инаг дуратайгаар амаршалхыемни, совет делегациин бүхы гэшүүдые амаршалхыемни зүбшөөгыт. Венгеро-совет хани барисаанда зорюулагдаhан манай сугларанда хабаадагшадые, манай түб хото Будапештын ба Чепелиин ажалшадай бүхы түлөөлэгшэдые үнэн зүрхэнhөө амаршалнаб.

Хүндэтэ нүхэд! Совет оронной партийно-правительственна делегациин манай орондо айлшалжа ерэhэн ушар элитэ ехэ үйлэ хэрэг боложо, бата бэхи, шууд сэхэ үндэhэ hуури дээрэ тогтоhон, түүхын гүнзэгы үндэhэ hууритай манай хэлбэришэгүй хани барисаае, нэгэдэлые гэршэлнэ. Манай партинуудай, правительствануудай түлөөлэгшэнэрэй хоорондо болоhон хөөрэлдөөнүүд интернационализмын, үнэн сэхэ хани барисаанай шэнжэ шанартай байгаа.

Хөөрэлдөөнэй үедэ манай хоёр талын холбоо барисаанай, мүн уласхоорондын ниитын тэмсэлэй бүхы шухала асуудалнуудые хаража үзөөбди. Энэшье ушарта зүбшэн хэлсэгдэhэн бүхы асуудалнуудаар манай хараа бодолнууд аб адли байгаа, манай хөөрэлдөөнүүд тон ехэ аша туhатай, амжалтатай байгаа гээд, суглаанда хабаадагшадай урда тээ, манай бүхы оронои урда тээ тон ханангяар хэлэжэ шадаха байнабди. Нүхэр Брежневэй, манай совет ханинарай мүнөө айлшалжа ерэhэн ушар венгеро-совет хани барисаанай, аха дүү хани харилсаанай шэнэ шухала шата болоо гээд хэлэхэдээ ехэдүүлхэгүй байнаб. Дотоодынгоо хэрэг хэжэ, мүн мүнөөнэй хүлгөө ехэтэй уласхоорондын ажабайдалай талаар олон ондоо уялга бэе дээрээ даажа абаад, ехэ сүлөөгүй байгаашье haа, манай уряалые абажа, Венгр орондо ерэхэ саг олоhондонь манай совет ханинарта гүн сэдьхэлэй баяр хүргэнэбди.

Хүндэтэ сугларагшад! Ханинар! Тогтоhон гуримай ёhоор, хөөрэлдөөнэй үедэ бидэнэр манай дотоодын байдал тухай туйлаhан үрэ дүнгүүд ба шиидхэгдэхэ зорилгонууд тухаигаа совет нүхэдтөө хөөрэжэ үгөөбди. Хоёр долоон хоногой саада тээ манай партиин Центральна Комитет Венгриин социалис хүдэлмэришэнэй партиин X съездын болоhонhоо

рээ бэелүүлжэ байhан ушар шиидхэхы удха шанартаи юм. Энэ хадаа манай туйлалтануудай гол эшэ үндэhэн мүн. Манай хүдэлмэришэн анги ажалаи фронт дээрэ, социалис бригаднуудай хүдэлөөндэ, мүрысөөндэ үльгэр жэшээ, шэн габьяа үдэр бүри харуулжа, обществын үмэнэ агуу ехэ харюусалга даажа абаhанаа гүнзэгыгөөр мэдэржэ байhанаа үдэр бүри гэршэлнэ. Ажалша тараашад оронюо ороohо таряагаар хангана, тиихэдээ сагай уларилай муу дээрэhээ гараhан бэрхэшээлнүүдые зориг түгэс ажалаараа дабан гарана. Манай интеллигенци социалис байгуулалтада зорюулжа хубита ажалаа hайнаар хэнэ.

Орон доторхи политическэ оршон байдал hайн, манай общество съездын зааhан шэглэлээр хүгжэнэ. Манай дотоодын политическэ гол эрмэлзэлгэ юуб гэхэдэ, нэгэдэлэй политика бэелүүлхэ хэрэг болоно. Тэрэнь юуб гэхэдэ, хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэрилхы үүргые шууд сэхээр, бүри ашаг үрэ ехэтэйгээр бэелүүлхын хажуугаар, бүрин түгэс социалис общество байгуулга үнэхөөрөө бүхы арадай, энэ зорилго бэелүүлхын түлөө нэгэдэhэн бүхы нациин зохёон байгуулхы хэрэг болтохо арга боломжо байгуулха ябадал болоно. Иимэ зорилгоор манай орондо социалис байгуулалтые бэелүүлхэ эгээн hайн политическэ эрхэ нүхэсэл ба оршон байдал байгуулхын тула гүрэнэй ажал ябуулгые дүүргэнэбди, социалис демократиие хүгжөөнэбди.

Венгриин арадай ажахы дүрбэдэхи табан жэлэй зорилгын ёhоор хүгжэнэ. 1972 ондо промышленна үйлэдбэриин бүхы хэмжээн 6 процентhээ ехээр ургаха, тиин энэ ургалта ажалай бүтээсые дээшэлүүлhэнэй ашаар хангагдаха байна. Сагай уларилай муу байгаашье haань, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ нёдондо жэлэй хэмжээнhээ 4 шахуу процентээр дээшэлээ. Хүн зоной бодото олзо доход 4,2 процентээр, хүдэлжэ байhан хүн бүхэнэй бодото салин хүлhэн—2,4 процентээр нэмээ.

Хэhэн ажалайнь зэргээр, социальна талаараа зүбөөр ажалшадай ажаhуудалай хэмжээе саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ хэрэгые манай парти, правительство гол зорилго гэжэ тоолоно. Энэ болбол социализмын тон шухала хэрэг ба эрилтэнь мүн. Хүн зоной ажаhуудалай эрхэ нүхэсэл манай экономическа хүгжэлтын хэмжээгээр hайжарна. 1973 ондо гүрэнэй фабрика болон заводуудай, барилгын промышленностиин хүдэлмэришэдэй салин хүлhые нэгэн доро дээшэлүүлхэ шиидхэбэри абтаба. Энээнэй ашаар эдэ хүдэлмэришэдэй салин хүлhэн бэшэ ажалшадайхиhаа бүри түргөөр ехэ болохо байна.

Социалис оронуудтай, нэн түрүүн Советскэ Союзтай нягта экономическа хани харилсаа байгуулhан ушар манай арадай ажахын тогтуу ритай байха, хүгжэхэ гадаадын шухалаг нэгэ нүхэсэл мүн гэнэ. Ерэхэ хорин жэлэй саг манай экономикын хүгжэхэ нэгэдэнтэй байха болон гүрэнэй нэгэдэлтэй байдаг хани харилсаанда гадаадын хүсэлэлэй гүн. Ерэхэ табан жэлдэ Венгри ба Советскэ Союзай хоорондо олон янзын хэлсээнүүдэй баталагдаhан

ба-хорин жэлэй туршада бэелүүлэгдэжэ байха юм. Манай оронуудай арадай ажахынуудай хоорондо бэе бэедээ ашатай туhатай холбоо барисаае бэхижүүлжэ байхадаа, бидэнэр зүб замаар ябанабди. Манай ниитын социалис уг зорилгодо алба хэнэбди гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Совет-венгр экономическа хани харилсаанда Чепельскэ металлургическа, машина бүтээлгын комбинат шухала үүргэ дүүргэдэг юм. Энэ томо комбинат түүхэй эдэй ехэнхи хубиие—83 процентые Советскэ Союзhаа абадаг. Чепельскэ комбинат ба Совет ороной хэдэ хэдэн заводуудаи хоорондо техническэ талаараа хамжан ажаллаха ябадал аша ехэтэйгээр бэелүүлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Чепельскэ комбинадай хүдэлмэришэд болон инженернүүд Советскэ Союзаи хоёр томо заводуудые шэнэдхэн заhабарилгада эдэбхитэйгээр хабаадаа. Эндэ, Чепельдэ, бүхы орон доторнай шэнги, инженер ба хүдэлмэришэн бүхэн совет наука болон техникэ туйлай ехэ зоригжуулхы хүсэн, туhаламжа гэжэ бэе дээрээ үзэжэ байдаг юм. Мүн эндэ манай хани барисаанай дундаршагүй эшэ үндэhэн байдаг. Чепелиин ажалшад мүнөөшье совет-венгр хани барисаае, хани харилсаае саашаданьбэхижүүлгэдэ, гүнзэгырүүлгэдэ ажалаараа горитойхон туhаламжа хүр гэжэ байдаг юм. Ноябриин 14—15-най үдэрнүүдтэ болоhон Центральна Комитедэй Пленум дээрэ абтаhан шиидхэбэринүүд дотор туйлалтануудые тэмдэглэхын хажуугаар, шухала асуудалнууд табигдажа, тэдэниие шиидхэхэ хэмжээнүүд хараалагдаа hэн. Энэ шиидхэбэри партийна хүдэлмэриин, обществын ажал ябуулгын бүхы гол асуудалнуудые hайнаар тайлбарилна. Манай зорилгонууд бүгэдэндэ мэдээжэ: бидэнэр X съездын шиидхэбэринүүдые бүри hайнаар, шууд сэхээр бэелүүлхэ, өөрынгөө дотоодын ба гадаадын политическэ хараа шугам бэелүүлхэ, өөрынгөө экономическа политика бэелүүлхэ, мүн үзэл сурталай зорилгонуудые дүүргэхэ ёhотойбди; гүрэнэй ба эрхэтэдэй журамай бүри hайжархань шухала, хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай, интеллигенциин, бүхы ажалша арадай байдал тушаа бүри ехэ анхаралтайгаар хандаха ёhотойбди; олониитэдэ түшэглэн, тэдэнтэй бүри нягтаар жагсан парти болбол манай социалис уг зорилгын түлөө тэмсэхэ ёhотой.

Манай социалис хүгжэлтын саашадаа хэлбэришэгүй бэелүүлэгдэхын тула шухала бүхы юумэн манда бии. Энэ хүдэлмэридөө коммунистнуудые үрэ ехэтэйгээр хабаадуулха, хүтэлбэрилэгэй улам дээшэлүүлхэ, социализмын хэрэгэй түлөө ажалшадай ангиин, бүхы арадай үргэлжэ нэгэдэл бэхижэхэ ёhотойбди.

Хамтаараа хүдэлмэрилжэ, X съездын шиидхэбэринүүдые бүри сэхэ шууд бэелүүлжэ, социалис общество байгуулха замаар бүри эршэмтэй түргэн саашаа дабшаха ехэ алхам хэхэбди гэжэ манай хүн бүхэн ехэ ойлгожо, бүхы эhо ойлгожо, ажал хэжэ байна, хэлбэрилгэтэгүй социалис общество байгуулха

щество бүрин байгуулха зорилгоёо бэелүүлхэбди гэжэ совет ханинараа, ангиин талаар манай аха дүүнэрые, Венгриин Арадай Республикын бусад оронуудтахи бүхы ханинарые найдуулха аргатайбди.

Хүндэтэ сугларагшад!

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Агууехэ совет арад, Советскэ Союз хододоо, ямаршье оршон байдалда үнэн ханиин ёhоор бидэнтэй хамта байдаг гэhэн мэдэрэл социализм байгуулжа байгаа венгр арадай ажал болон тэмсэлэйнь хүсэн дээрэ хүсэ нэмээнэ.

Ленинэй партиин хүтэлбэри доро ябадаг Советскэ Союзай арадуудые Агууехэ Октябриин социалис революциин илалтада хүргэhэн, тэрэнэй туйлалтануудые хамгаалха ябадал хангаhан шэн зориг ба баатаршалга манай арадта танил. Дэлхэй дээрэхи түрүүшын хүдэлмэришэд-таряашадай гүрэнэй тогтоогдоhонhоо хойшо ажал болон тэмсэлдэ, дайнай ба амгалан байгуулалтын үдэрнүүдтэ, хаа хаанагүй, хэзээ бүхэндэ хүн түрэлтэнэй этигэл найдабари бологшо социализмын эб найрамдалай хэрэг хамгаалжа байгаа совет арадай жэшээлэшэгүй үнэн, хэлбэришэгүй сэхэ ябадал бидэндэ танил.

Урда тээнь үзэгдөө дуулдаагүй бэрхэшээлнүүдые нэгэнтэ бэшэ дабажа гараhан совет арадай хүдэлмэри ба оролдолго хүсэлэлгэнүүдые венгр коммунистнууд, венгр арад ехэ hонирхолтойгоор шэнжэлэн хаража байдаг. Совет арад өөрынгөө ленинскэ авангардын хойноhоо хэлбэришэгүйгөөр даган ябажа, тон нягтаар нэгэдэн жагсаад, Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула юhэлэхи табан жэлэй асари ехэ зорилгонуудые шиидхэхын тула оролдолго гаргана гэжэ мэдэнэбди, коммунизм байгуулхын тулада ябуулдаг хүдэлмэринь асари ехэ үрэ дүнгүүдые хангана гэжэ мүн лэ мэдэнэбди. XXIV съездын хараалhан, бүгэдэ ниитын hайшаалаар угтагдаhан амгалан байдалай программа бэелүүлэн, Совет гүрэн гадаадынгаа политикаар ехэ амжалтануудые туйлаа. Венгр коммунистнууд, венгр арад эдэ амжалтануудайнь түлөө совет аха дүүнэрээ үнэн зүрхэнhөө амаршалаад, шэнэ амжалта туилахыень хүсэнэ.

Хүндэтэ сугларагшад!

Советскэ Союзда залан сэхээр, интернациональна ёhоор хандадаг, тэрээнтэй hаналаа нэгэдэн талархадаг ушар манай партиин ба правительствын политикын, венгеро-совет хани барисаанай гол хараа шугам хододоо болодог байгаа, болохошье байха.

Үнгэрhэн арбаад жэл соохи венгеро-совет хани барисаан, Советскэ Союзтай холбоо барисаан үдэр бүримнай хүдэлмэридэ түшэг болодог, бүхы венгр арадай аша туhада, ниитын аша туhада алба хэдэг байгаа. Венгеро-совет худалдаа наймаан үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада жэл бүри дунда зэргээр 9 процент, мүнөөнэй табан жэлэй үнгэрhэн жэлнүүдэй туршада үшөө 60 процент нэмэhэн; энэмнай Венгриин бүхы гадаадын худалдаа наймаанай эрьесын 35 процентнь болоно. Үнгэрөөшэ таба-зургаан жэлэй турша соо манай соёлой контракт-

нууд, соёлой харилсаа холбоон хоёр дахин үргэдхэгдөө. Совет эрдэм болон соёлой баян туйлалтануудтай танилсалга бидэндэ хододоо ехэ аша үрэтэй байдаг. 248 миллион зонтой Советскэ Союзай республикануудые, тэрэнэй олон тоото арадууд ба арад үндэhэтэдые арба миллион хүнтэй венгр арадай соёлой туйлалтануудтай, соёлой элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшадтаи, уран hайханай эрхим зохёол бүтээлнүүдтэй өөрын ээлжээндэ танилсуулжа шадаха байhамнай бидэндэ илангаяа шухала. Тиимэл ушарhаа, өөрынгөө Эхэ орондо, социализмын хэрэгтэ харюусалгын мэдэрэлтэйгээр хандадаг венгр бүхэн, манай бүхы арад зон; Советскэ Союзтаи холбоо барисаагаа бүхы талаарнь бэхижүүлхэ, үргэдхэхэ, хүгжөөхэ гээшэ манай арад зондо тон шухала байна, манай ерээдүйн илалта амжалтануудаи эшэ нүхэсэл болоно гэжэ манай бүхы арад зон этигэл түгэсөөр мэдүүлнэ.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Венгеро-совет интернациональна холбоо барисаан үнгэрhэн табин жэлэй түүхэтэ ехэ хэрэг ушарнуудай оршон байдалда хүгжөө, бэхижээ, манай хани барисаан венгр арадай сүлөөлэгшэдтөө баяр баясхалангаи мэдэрэлээр нэбтэрэнхэй, энэ хани барисаан зүбөөр ойлгогдоhон, национальна ашаг туhадамнай мүн лэ хүсэд бүрин харюусана. Энэ хадаа бага бэшэ хэрэг болоно, гэхэ зуура бидэндэ имагтал шухала, бүри ехэ юумэн тухай хэлэгдэнэ.

1917 оной ноябриин 7-hоо хойшо бүхы дэлхэй дээрэ шэнэ, политическэ эли тодо ёhо гурим — Советскэ Союзда хандалгын ёhо гурим бэелүүлэгдэнэ. Агууехэ Октябриин социалис революциин илаhанhаа хойшо Венгрнэдэ, тэрэшэлэн бүхы дэлхэй дээрэ — капиталис байгуулалтын тала баридаг, империализмые өөгшөөдэг хүн бүхэн Советскэ Союзда эсэргүүсэнэ, хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхэ, социализмын, арадуудаи сүлөөтэ байдалай тала баригшад Советскэ Союзые дэмжэнэ, тэрээндэ талархана.

Венгриин хүдэлмэришэн анги, манай арад зон — социализмын суртал бодолые үнэн сэхээр баримталан бэелүүлдэг. Тиимэhээ манай арад зон түүхэдэ хабаатан, сэдьхэл бодолой шалтагаануудай хажуугаар, мүн өөhэдынгөө этигэл мэдэрэлэй ёhоор, венгеро-совет хани барисаанай тала баригша, эмхидхэл байгуулагша болонхой. Империалистнууд, хархисууд, тэдэниие дэмжэдэг элдэб эсын этэгээдүүд Венгриин Арадаи Республикын ба Советскэ Союзай хоорондын харилсаан тухай ходо бэшэдэг; манай хани барисаан тэдээндэ тааруугүй байна, энэ хани барисаае мнай ямаршье аргаар муудхааха, ядахын сагта hуларуулхые тэдэнэр хүсэнэ. Энэ ушарые мэдэдэг байhамнай тэмсэлэй хэрэгтэ зарим тады тупа дүхэм болоно. Манай партинуудай, оронуудай, арадуудай харилсаанай hайн, совет-венгр хани барисаанай бата байhан ушар, манай социалис гол ёhонуудай, хүсэл эрмэлзэл ба уг зорилгонуудай адли байhан ушар тон шухала, энээнэй эбдэршэгүй бата, үдэрhөө үдэртэ улам бэхижэхэнь лабтай.

Манаи хани барисаае, Варшавска договорто, Экономическа Харилсан туhалалсалгын Соведтэ хабаатай оронуудтай, бусад социалис оронуудтай хани барисаагаа, харилсаа холбоогоо улам хүгжөөжэ, бэхижүүлжэ байhан ушарнай венгеро-совет хани барисаанhаа таhаршагүй юм. Энэ замhаа зайсахыень манай партиие, оронуие, арад зониие баадхажа шадахаар дотоодыншье, гадаадыншье хүсэн, тиимэ мэхэ гохо ба хёмороон байхагүй.

Хүндэтэ сугларагшад!
Хүндэтэ нүхэд!

Уласхоорондын эб найрамдал, аюулгүй байдал ба харилсаа холбоо бэхижүүлгэдэ манай хүсэ шэдалай, арга боломжын зэргээр туhалха гээшэ гадаадымнай политикын гол шэглэлынь болоно.

Советскэ Союзаи, социалис оронуудай хараа бодол анхаралда абангүйгөөр хүн түрэлтэниие hонирхуулдаг нэгэшье шухала асуудалые мүнөө шиидхэхын аргагүй гэжэ дэлхэй дээрэ боложо байhан политическэ үйлэ хэрэгүүд харуулна. Бэрхэтэй, шиидхэгдэхээр болоhон асуудалнуудай бии байгаашье haань, уласхоорондын оршон байдалай зарим зэргээр hайжаржа байhанай шэнжэ тэмдэгүүд hүүлэй үедэ үзэгдэдэг болонхой. Империализмын шэнжэ шанар хубилдаггүй, гэбэшье дэлхэйн социалис оронуудай хүсэ болон нүлөөнэй ургалта, социализмын үзэл сурталай дэлгэрэлгэ гадаадын бүри таатай политика бэелүүлдэг болохыень, стол тойрон hуужа, хэлсээ хэхыень капиталис зонхилхы этэгээдүүдые баадхана.

Манаи хамтын амгалан ёhоной социалис программые бэелүүлхын түлөө бидэнэр хамтаараа тэмсэнэбди, харин Советскэ Союз энэ талаар илангаяа ехэ хүсэлэл оролдолго гаргалаг байгаа, гаргаhааршье. Буу зэбсэг яаралтайгаар тухеэрэн бүтээлгые болюулха, хүн зониие олоор хюдадаг буу зэбсэг хорихо, буу зэбсэг хуряаха талаар бүхэдэлхэйн конференци зарлаха, Европодо, дэлхэйн бусад хубинуудта харилсаа холбоо байгуулха хүсэл эрмэлзэлгые бэхижүүлхэ гэхэ зэргэhээ эхилээд, Совет ороной оруулдаг дурадхалнууд ба хүсэл бүхы хүн түрэлтэнэй хамтын аша туhада таарaлдана. Совет-американ дээдэ тушаалтадаи энэ жэлэй хабар Москвада уулзалгые дэлхэйн политикадахи шухала ушар гэжэ бидэнэр тоолонобди. Энэ уулзалгын, мүн баталаглаhан хэлсээнүүдэй удха шанарынь ямар бэ гэхэдэ, хүйтэн дайнай уршагүйдэлhые Холбоото Штадууд үнэхөөрөө мэдэрээ, СССР-тэй, тэрэнэй союзнигуудтай хүсэ баримталан хөөрэлдэжэ болохогүй, имагтал тэгшэ эрхэдэ, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёhонуудта үндэhэлэн лэ хэлсээ хэжэ болохо гэжэ мэдэрээ. Хамтынгаа аша туhа хараан. Советскэ Союзай гаргалаг эдэ бүхы үүсхэлые Венгриин Арадай Республика этигэл түгэлдэрөөр, шууд сэхээр дэмжэдэг байгаа, дэмжэнэшье.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Уласхоорондын ажабайдалда таатай зүб эрмэлзэлгэнүүдэй улам ехээр гарадаг болоhоной ашаар Европодо таарамжатай хараа бодол баримталагдадаг боложо байна. Энээн тухай үнгэрhэн хоёр-гурбан жэлэй турша соо баталагдаhан шухала хэлсээнүүдhээ гадна, шэнэ горитойхон үйлэ хэрэгүүд гэршэлжэ үгэнэ. Германиин хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаануудай үндэhэ hуури тухай договорто гар табилгые бидэнэр hайшаанабди. Европодо эб найрамдал, аюулгүй байдал хангаха ябадал хараада абан, энээниие шухала удха шанартай гэжэ тоолонобди. Иигэжэ Германиин Демократическа Республикые газаашалха империалис политика болюулагдаха, Германиин бүрин эрхэтэ хоёр гүрэн удахагүи Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацинуудта абтаха гэжэ найдахые хүсэхэ байнаб.

Баруун Германида ноябриин 19-дэ hунгалтын болоходо, хархис, үhөө нэхэхые эрмэлзэдэг хүсэнүүд нилээд хойшоо түригдөө, зүб бодолтой гадаадын политика бэелүүлдэг Врандтын ба Шеелиин нэгэдэл горитой амжалта түйлаа. Манай Эхэ ороной ба Германиин Федеративна Республикын гүрэн түрын хоорондохи харилсаануудые гуримшуулхаар, тэрэ тоодо дипломатическа холбоо тогтоохоор эрхэ байдал бии боложо байна гэжэ бндэнэр тоолонобди.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөндэ бэлдэхэ талаар олон талын хабаадалгатай зүбшэлгэ Хельсинкидэ ноябриин 22-то эхилээ. Энэ баримтые бидэнэр шухала хэрэг гэжэ тоолонобди. Европодо эб найрамдал, аюулгүй байдал бэхижүүлхэ зорилготой энэ хүдэлмэридэ манай Эхэ орон эхилхэhээ хойшонь хабаададаг байгаа. Тиимэhээ олон талын зүбшэлгэдэ бидэнэр хабааданабди, Европын арадуудай хүсэл эрмэлзэлгэдэ, аша туhада тааруутаар ниитэ Европын зүблөөнэй 1973 ондо хүдэлмэрээ эхилхынь тулада бүхы юумэ хэхэбди.

Олон удаан жэлдэ үргэлжэлжэ байhан Вьетнамдахи дайн байлдаанай дүүрэхэнь ойртоо гэжэ бидэнэр найданабди. Хамагай түрүүндэ, вьетнам арадай баатарлиг тэмсэлэй, Вьетнамай Демократическа Республикын правительствын ба Урда Вьетнамай Республикын Саг зуурын революционно правительствын хүсэлэл оролдолгонуудаи ашаар эзэрхэг түримхэй ябуулга болюулха тухай вьетнамо-американ хэлсээн туйлагдаа. Холбоото Штадуудай правительство Индохитадай арадуудта эсэргүүгээр хэhэн эзэрхэг түримхэй дайн байлдаанhаа гараха хэрэгые эсэстэнь хүргэхэ, хэлсээ шадаал hаа түргэнөөр баталха гол юумэн гэхэдэ, тэрэниие наринаар сахиха гэжэ бидэнэр хүлеэнэбди. Манай вьетнам аха дүүнэр, Индохитадай арадууд венгр арадай талархал болон дэмжэлгые саашадааашье лаб хүлеэжэ шадаха байна.

Дүтын Зүүн зүгтэхи бэрхэтэй хэсүү байдалые зайсуулха хэрэгтэй. Национальна бэеэ даанхай байдалаа хамгаалхын, Израилиин булимтарhан өөрынгөө газар нютагуудые сүлөөлхын тулада өөhэдынгөө мэдэлдэ байhан бүхы юумэнүүдые хэрэглэхэ эрхэеэ түрүү үзэл бодол баримталдаг араб гүрэнүүдэй бэелүүлхэ байhаниинь сохомтой. Гэбэшье ООН-ой Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-ой резолюци гуримшуулга хэхэдэ эгээн лэ таарамжатай эб найрамдалай аша туhада зохилдохоор үндэhэ hуури боложо шадаха байна. Энэ резолюциин ёhоор, эзэмдэгдэhэн араб газар нютагуудhаа израиль сэрэгүүд гаргагдаха ёhотой; тиимэhээ тус резолюциие дүүргэлтэ болгохо тухай Венгриин

Арадай Республика эрил[тэ] хэнэ.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Уласхоорондын комму[нис] ба хүдэлмэр[ишэнэй] хүдэлөөнэй соёл ... лай-политическэ нягта ... саалые ба нэгэдэлые ... гадхан батадхаха ... готой хүсэлэл ... гонуудта Венгриин ... лис хүдэлмэришэнэй пар[ти] эдэбхитэйгээр ханд[ана]. Маркеистско-ленинскэ ... бодол баримталдаг ... дүү партинуудтай манай ... ти нягта холбоо барисаа... гаар ажаллана. Уласхоор[ондын] оршондо ябуулга ... дэ, бидэнэр Коммун[ис] ... хүдэлмэришэнэй парти... дай 1969 ондо Москва... лоhон зүблөөнэй докум[ент]нүүд соо найруулагдаhан ... ёhонуудые хүтэлбэри бол... нобди.

Манай парти хадаа ... сизм-ленинизмын ... сэбэр байхын түлөө ... сэхээр тэмсэнэ, баруун ... «зүүнэй» оппортунис ... тэндэ эсэргүү, уласхоо[рон]дын коммунис ба хүдэлм[эри]шэнэй хүдэлөөндэ наци[она]лизм гаргалгада эсэр[гүү] шууд шанга ябуулгануу[дые] хэнэ. Хитадай мүнөөнэй ... тэлбэриин дээрэлхүү хар... шовинис, Совет ороной ... ша, можо болохо үзэл ... римталгые бидэнэр ... хойшо буруушаадаг бай[на]бди. Хитад хүтэлбэри... социализмын хэрэгтэ, со[циа]лис оронууд болон импер[иа]лизмда эсэргүү бүхы ... нүүдтэ хэмжээлэшэгүй ... хоро хүргэнэ, империа[ли]стнуудта туhална.

Ехэ ойдо — Совет Со[циа]лис Республиканууд[ай] ... зай байгуулагдаhаар ... жэлэй ойдо совет ара[д] ... бэлдэжэ байhан үедэ со... венгр хани ёhоной ... га мүнөө боложо байна ... ойе хэдэн олон орон ба ар[а]дууд, дэлхэй дээрэхи ... үзэл бодолто бүхы хүн... тэрэ тоодо венгр арад ... химээр тэмдэглэхэ. С... Союзай 50 жэлэй ойн ... дуур бидэнэр алдарта ... арадта, Советскэ Союзай б[ү]хы нацинууд ба арад ... hэтэндэ ехэ амжалтану[удые] hайниие хүсэнэбди.

Хүндэтэ сугларагша[д]!

Хүндэтэ нүхэд!

Уласхоорондын орш[ондо] болодог тэмсэлдэ Венгр[иин] Арадай Республика ма... агууехэ хани ба союзн[иг] Советскэ Союзтай, Вар[шав]ска договорто ба Эконом[иче]ска Харилсан туhалалс[алгын] Соведтэ нэгэдэhэн соци[алис] оронуудтай, түрүү үзэл бо[]дол баримталдаг бүхы ... санүүдтэй хүсэд нэгэдэ[н]гээр зэргэлэн ябажа, соц[иа]лизмын түлөө, эб найрам[да]лай түлөө, шэнэ эрхим ... байдалай түлөө саашад[аа]шье тэмсэхэбди гэжэ со[циа]лизм байгуулжа бай... венгр коммунистн[ууд], венгр ажалшадай ... өөрынгөө ханинарые ... нэр найдуулжа шадаха б... набди.

Манай агууехэ хани ... союзник — Советскэ Со[юз] гол хүсэниинь болохо С[о]ветскэ Союзай Коммун[ис] парти, нүхэр Леонид Иль[ич] Брежнев түрүүтэй тэ... Центральна Комитет ... ха болтогой!

Венгеро-совет бата ... барисаан мандаха болтог[ой]!

Социализм ба эб найра[мда]лай мандаха болто[гой]!

(Нүхэр Я. Кадарай үгэ ... жэ байхада, нэрьеэд, ... альга ташалганууд ... бэшэ болоо. Үгэ ... дүүргэhэнэйнь hүүлээр ... ни барисаан, хани ... саан!» гэhэн юрөөлнүүд ... соо табигдаhан байна.)

БУДАПЕШТ. Ноябриин 30. Чепельскэ металлургическа машина бүтээлгын комбинатда болоhон венгеро-совет хани барисаанай митинг. Трибуна дээрэ — КПСС-эй Генеральна секретарь Л. И. Брежнев.

Фототелеграфаар абтаhан зураг.

Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Ханинар!

Танай комбинадта бидэнэр хани халуунаар уттуулhандаа, Венгриин газар дээрэ совет партийно-правительственна делегациин ерэhээр түрүүшын минутаhаа хойшо үзүүлэгдэжэ байhан баяр баясхалан ба хүндэдэ сэдьхэлээ хүдэлгэн, үнэн зүрхэнhөө баясанабди.

Мартагдашагүй энэ уулзалтын түлөө, нүхэр Кадар ба бусад нүхэдүүдэй хэлэhэн дулаан үгэнүүдэй түлөө таанадта үнэн зүрхэнэи баяр хүргөөд, та нүхэдүүд, Будапештын бүхы хүн зондо, социалис Венгриин бүхы ажалшадта Советскэ Союзай коммунистнуудhаа, совет хүдэлмэришэд болон совет бүхы хүнүүдhээ аха дүүгэй амар мэндые хүргэнэб.

Венгриин хүдэлмэришэн ангиин түбэй газар болохо энэ заводой хүдэлмэришэдэй дунда ерээд, Венгриин арадта хани нүхэсэлэй үгэнүүдтэйгээр хандаха аргатай болоhондоо бидэнэр айхабтар ехээр баясанабди. Чепель гээшэ юуб гэжэ совет хүнүүдтэ тайлбарилhанай хэрэггүи. Россида 1905 ондо болоhон революциие hайшаан дэмжэhэн хүдэлмэришэдэй демонстраци «Улаан Чепельдэ» болоhон гэжэ манай хүнүүд hургуулиин hабаhаа мэдэнхэй юм. 1919 оной март hарада баатар Венгр совет республикада В. И. Ленинэй эльгээhэн амаршалгые Чепелиин радиостанциин дамжуулан абаhыень манай орондо мартадаггүй.

Мүнөөшье танай коллектив партиин, тэрэнэй X съездын оронойнгоо үмэнэ табиhан асари ехэ ба тон шухала зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ гайхамшагта үүргэ дүүргэжэ байна.

Хүндэтэ нүхэд, КПСС-эй Центральна Комитедтэ чепельцүүдэй үгэhэн дурасхаалай Улаан туг — сэгнэтэдшэгүй үнэтэй бэлэг бидэндэ бариhанайнь түлөө хани халуун баяр хүргэжэ байхадамни намда илангаяа зохид байна. ВСРП-гэй X съездтэй дашарамдуулан барюулагдаhан энэ тугые бидэнэр нангинаар хадагалжа байхабди. Советскэ Союз ба Венгриин хүдэлмэришэдые холбодог, социализм ба коммунизмын хэрэгэй түлөө, бата бэхи эб найрамдалай түлөө, ажал хэдэг хүнүүдэй зол жаргалай түлөө тэмсэлдэ манай парти болон арадуудай эбдэршэгүй нэгэдэлэй тэмдэг, пролетарска hаналаа нэгэдэлгын, дайшалхы хани барисаанай hүлдэ болгон, энэ бэлэгые манай Политбюро, КПСС-эй ЦК, бүхы совет коммунистнууд абана гээшэ.

Агууехэ Октябриин социалис революциин болоhоной hүүлээр дэлхэйн олон оронуудай империалистнуудтай манай пролетариадай тулалдажа байhан тэрэ үедэ Венгриин хүдэлмэришэн ангиин эндэ, Дунай мүрэнэй эрьедэ Совет засаг тогтооhыень Советскэ Союзай арадууд hанажа ябадаг лэ. Энэ хадаа капиталис байгуулалтада үшөө нэгэ сохилто, Европын түбтэ сүмэрэлгэ болоhон байгаа. Тиихэдэ нютагай буржуази ба хариин интервентнүүдэй хүдэлмэришэдэй засагые даража шадаашье haань, Венгридэ болоhон 1919 оной революци танаи ороной удаадахи үеын бүхы революционернүүдтэ агууехэ hургуули боложо үгэhэн байха юм.

Венгриин коммунистнууд, венгр хүдэлмэришэд пролетарска интернационализмда хододоо үнэн сэхэ байнхай. Венгриин хүдэлмэришэн ангиин эрхим түрүү хүбүүд, багагад Улаан Армиин зэргэдэ жагсан, Октябриин хэрэгэй түлөө тэмсэhэн, Испанида фашизмтай тулалдаhан, Хортисой журамай хатуу шэрүүн жэлнүүдэй үедэ Советскэ Союз тухай үнэн сэхэ үгэнүүдые арад зондоо дуулгадаг байhан. Фашис эзэмдэгшэдэй дарлалтаhаа сүлөөрhэнэй ашаар Венгриин хүдэлмэришэн анги засагаа гартаа абажа, СССР ба социалис бусад оронуудтай аха дүүгэй эбдэршэгүй хани холбоо байгуулан, гадаадынгаа политикат[а] ... руушын алхам хэhэн ю[м].

Мүнөө гуша шахуу ж[эл]ын туршада Венгриин поли[тико]-экономико, ажабайдал[ай] бүхы hалбаринуудта ... мэришэн анги ба тэ... парти шиидхэхы үүргэ д... гэнэ. Хүдэлмэришэн ... өөрынгөө шэн зоригто ... лаар, өөрынгөө хүсэл ... зэлээр, нягта журамаа... ... үзэл ... үнэн сэхэ байлгаараа ... ша таряашад болон ар... интеллигенцитэй холбоо ... рисаагаа бэхижүүлэн, ... обществодо нүлөө ... хойноо дахуулан ябан[а].

Венгриин социалис хүд[эл]мэришэнэй парти хүдэ[л]мэришэн ангидаа түшэ... оронойнгоо үмэнэ зо... жуулхы арга боломж... дые нээгээ, бүхы арад... хы нациява нягта жагса... болгоо. Эрхэ сүлөөтэ ... дэй общество байгуул... хүн бүхэнэи өөрынгөө ... шадал, оюун бэлиг, зо... байгуулхы бүхы арга бол... жоёо харуулха ... байгуулагдаа.

ХАНИ БАРИСААН БЭХИЖЭНЭ

Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгын түгэсхэл

ридэ би түрүүшынхеэ байна бэшэб. Фашизарлалтаһаа сүлөөлхын тэмсэлэй үедэ танай ямар байһанние һа Венгриин газар дээрэ измын байгуулалтын эхилһэнние һананаб, революцитай болоһон, ис байгуулалтые бэлхын түлөө тэмсэлэй ээлтэ сагые һананаб. жэлнүүдтэ Венгридэ ин ерэхэ ушар намда доо. Үсэгэлдэрые мүтэй сасуулан хараха анай ороной түүхэтэ эхэ зам гараһые, согер хани нүхэсэлэй ргэдэһые һайнаар сэгрга боломжо олдоно.

нэр, совет хүнүүд, коммунистнууд бүхы га гараһан, социа ба коммунизмын илан ын түлөө манай хаммсэлдэ бэхижэһэн энэ нүхэсэлые үндэрөөр г гээшэбди. Энэ нүхэсэл манай дай мүнөөдэрэй ажабайдалда элехарагдана. Манай уудай аха дүү ёһоной н туһалалсалга, пар организацинуудай үрилсаа холбоон, ВСРП СС хоёрой Централь итедүүдэй саг үргэлярилсаа холбоон тэани нүхэсэлэймнай үрэ дүн болонхой. һайн, эгээл нүхэр харилсаа нүхэр Ка Венгриин бусад хүлэгшэдтэй бидэнэр хойбди. Совет ба хэдэн арба, зуу мян алшад-хүдэлмэришэд, ад, наука ба соёл рын ажал ябуулагша хэр ёһоной саг үргэл арилсаанай манайда доод байһан ушар а һайшаалтай. Нэгэ хэлэбэл, манай хани л үнэхөөрөө бүгэдэ удха шанартай бо Энэ хани нүхэсэлнай эр, үглөөдэршье саа бүхы сагта бата най

дэтэ нүхэдүүд! Танай т — манай Магнит уралмашай. Кировскэ , совет индустриин гигантнуудай аха дүү одото дээрээ адли зо удые шиидхэнэ: нии лэдбэриин ашаг үрые үүлнэ, научно-техни революциин туйлалта социализмын үлэмжэ умэнүүдтэй нэгэдүүл илэдбэрилгэ хүтэлбэ шэнэдхэн хубилгана. рилгонуудые шиидхэ ргтээ бидэнэр бүлта ршэлтэй болонхойбди. й дүршэлые шадама эрэглэхэ хүсэл эрмэл адаа манай харилсан салгые саг үргэлжэ рүүлхэ эшэ үндэһэ нэгэн болоно. Бидэнэй оролдолгоёо нэгэдхээд а, үрэ дүнгынь юрэ бэшэ, харин хүсэ ша аа оло дахин арьбад е үшөө дахин обёо ранабди.

эдэр Венгри тухай, э Союз тухай, али измын бусад оронууд хэлэхэдээ, эдэ оро али нэгэнэйнь ганса иональна хүсэ шадал анхаралда абтадаг бэшэ, харин манай хани нүхэсэлэй, манай интернациональна холбооной бидэ бултандамнай үгэдэг ниитэ, нэгэдхэгдэмэл хүсэ шадал тушаа хэлэгдэнэ. Бидэн бултадаа өөрын түсэбүүдтэйбди, өөрын амжалта ба баясхалантай байһамнай мэдээжэ. Мүн өөрын холын хараата асуудал ба өөрын бэрхэшээлнүүд бии. Тэдэмнай зарим ушарта промышленность дээрэ, мүн хүдөө ажахыдашье үзэгдөөдхидэг гээшэ. Гэбэшье эдэ зүйлнүүд манай хүгжэлтын онсо илгаае тодорхойлдоггүй. Манай урагшаа дабшалтын алхасанууд, манай орон бүхэнэй ба бүхы хани нүхэсэлэймнай экономикын хэлбэришэгүй ургалта тэрэ онсо илгаае тодорхойлдог байха юм. Иимэ нэгэ жэшээ хэлэлтэй гэбэл, СЭВ-эй гэшүүн оронуудай промышленна үйлэдбэри 1950 оной хэмжээе найма дахин ахиха гэжэ лаб багсаагдана. Хүгжэнги капиталис оронуудта, урид абтаһан баримтаар багсаахада, энэ үе соо промышленна үйлэдбэринь гурба шахуу дахин дээшэлхэ байна.

Гансаардаһан хүндэ бэрхэтэй байдаг, союзник-гүрэнгүй, нэгэ һаналтай арадуудгүй, нүхэд-гүрэнгүй орондо баһал бэрхэшээлтэй байдаг. Энэ талаар, нүхэдүүд, олон жэлэй туршада империалис гүрэнүүдэй хүреэлгэ соо гансаардажа байһан өөһэдынгөө дүршэл дээрэһээ этигэдэг болонхойбди. Энэ ушар дээрэһээ мүнөө дэлхэй дээрэ нүхэд-гүрэнүүдтэй байһандаа бидэнэр баярланабди. Социализм байгуулжа байһан аха дүү арадуудтай байһанаа бидэнэр илангаяа хүндэтэй дээрэ тоолонобди. Социалис ехэ бүлын бүхы гэшүүдэй энээние хүндэтэй дээрэ тоолодог байһаниие бидэ мэдэнэбди. Манай хүсэн нэгэдэлдэө, бидэнэй үмэнэ табигдаһан дотоодын, национальна, тэрэшэлэн ниитын, интернациональна зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ шиидхэхы арга нүхэсэл тэрэ нэгэдэлдэ бшуу!

Һүүлэй жэлнүүдтэ аха дүү оронуудай харилсаа холбоон хэзээ хэзээнэйхиһээ үргэн, аша үрэ ехэтэй болонхой.

Манай экономическа харилсан туһалалсалга улам үргэдэжэ, бүри олон ондоо шэглэлтэй болоно. Энээние манай оронуудай жэшээ дээрэһээ харанабди. Советскэ Союз ба Венгри алюминиин үйлэдбэрилгэ дээрэ, автомобиль бүтээлгэ, нефть илгаха үйлэдбэридэ, электронно аргаар тоо бодолгын техникэ бүтээлгэдэ хүсэл оролдолгоёо нэгэдхэнэ. Энэ талаар саашанхи ажал ябуулгамнай бүри ехэ гээшэ. Саашадаашье экономическа харилсаа холбоогоо бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ байнабди.

Социалис гүрэнүүдэй политическэ талаар харилсан туһалалсалга улам бүри нягтажана. Уласхоорондын талаар абахада, бидэнэй нэтэ һанал бодолгүйгөөр абтаһан нэгэшье ехэ хэлсээн бодото дээрээ байхагүй гэжэ сэхэ хэлэжэ болоно. Имагтал энэ ушарһаа бидэнэй хамтымнай гадаадын политикын аша үрэ улам ургана гээшэ.

Жэл ерэхэ бүри сэрэгэй талаар харилсаа холбоомнай улам үргэдхэгдэнэ. Социалис оронууд энээгээрээ ямаршье нюуса хэнэгүй. Эзэрхэг түримхэй НАТО гэжэ нэгэдэлэй байһан сагта энэ талаар хүсэл оролдолгоео гаргаха байнабди. Эндэ бүхы юумэмнай түсэбэй ёһоор хэгдэнэ, Варшавска договорой Зэбсэгтэ хүсэнүүд манай оронуудай арадуудай амгалан тайбан ажалые найдамтайгаар хамгаална гэжэ бидэнэр нүхэр Кадартай таанадта этигүүлхэ байнабди гээд би һананаб.

Дэлхэйн социалис байгуулалтын тогтоогдоһонһоо хойшо хүсэд гушан жэл үшөө үнгэрөөдүй байһаар. Бүхыдөө энэ ехэ бэшэ саг, теэд дэлхэй дээрэ арадуудай энэ шэнэ нэгэдэл тон олон асуудалаар өөрыгөө тодорхойлһон ямар ехэ һуури эзэлнэ гээшэб.

Дэлхэйн социализмын байгуулалта хадаа оронууд хоорондын харилсаанай түүхэдэ үзэгдөөгүй, адли тэгшэ эрхэнүүдэй, бултанай аша туһада бэе бэедээ туһалалсалгын, коллективнэ харилсаа холбооной шэнэ жэшээ мүн.

Социалис гүрэнүүд дэлхэй дээрэ нэгэн хамта дабшажа, социальна хүгжэлтэдэ туһална, тэдэнэй ажал ябуулганууд хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай, дэлхэйн бүхы арадуудай аша туһада сүм харюусана. Империалистнуудай дэлхэйн шэнэ дай үшөө үүсхээгүй байһан ушар юуниһээб гэбэл, нэн түрүүн дэлхэйн социализмын байгуулалтын түүхэтэ габьяа гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Социалис байгуулалтын үгы һаа, түби дэлхэймнай шэг шарай ондоо байха һэн.

Эб найрамдалай ба хүгжэлтын аша туһада социализмын оронуудай хэһэн юумэнүүдые юрэ тоолохо болоошье һаа, тон хүшэр. Эгээл һүүлэй жэлнүүдтэхи манай уласхоорондын политикын зарим гол шэглэлнүүдые дурдахада хүрэхэ байна.

Тэдэмнай иимэнүүд:

— Европодо эб найрамдал эли бодоор, арсашагүйгөөр бэхижээ;

— империалис эзэрхэг түримхэй добтолгодо эсэргүү амжалта түгэс тэмсэлдэнь баатар вьетнам арадта бүхы талын ехэ туһаламжа хүргэгдөө;

— Араб оронуудай гүрэнэй байгуулалтын түрүү гуримуудые, тэдэнэй үнэн сэхэ хэрэгые дэмжэнэбди.

— өөрынгөө орон дотор эзэн байха гэһэн Ази, Африка болон Латиин Америкын арадуудтай аша туһатайгаар һаналаа нэгэдэнэбди;

— Инди Пакистан хоёрой хоорондо һайн, хүршэ ёһоной харилсаа байгуулгада, энэ зүгтэ эб найрамдал тогтоолгодо эдэбхитэй туһаламжа хүргэгдөө;

— тиигээд, бүхы уласхоорондын харилсаануудта амгалан ёһоор зэргэ оршон байха ёһо гуримуудые нэбтэрүүлхын түлөө, бата бэхи эб найрамдалай түлөө, түгшүүрилтэ байдалые һуларуулхын түлөө, бэе бэедээ этигэхэгүй, харша байлгаһаа бэе бэедээ ашатай туһатай харилсаатай болохо ябадалда орохын түлөө амжалтатай тэмсэл хэгдээ.

Нүхэдүүд, эдэ бүгэдэ хадаа дипломатическа нюуса алхамууд бэшэ, арадуудай ара талада хэгдэһэн үгэсэлгэнүүд бэшэ, харин шууд, үнэн сэхэ, бүгэдэндэ мэдээжэ политика мүн. Мүн энэ хадаа гансал үгэ бэшэ, теори бэшэ, харин бодото хэрэг мүн.

Энээнтэй дашарамдуулан, Европын политикын хэдэ хэдэн асуудалнуудта тогтохо хүсэл бии.

ФРГ-дэ һаяхан парламентын һунгалтануудай болоһониинь мэдээжэ. Эдэ һунгалтануудай дүнгүүд тухай сэгнэлтэ үгэхэ гэнэгүйб. Зүгөөр нэгэ тобшолол тухай хэлэлтэй гээшэ ха. Түгшүүрилтэ байдалые һуладхааха ябадалда һаад хэдэг хүнүүдые, Европые «хүйтэн дайнай» үдэрнүүдтэ абаашаха гэһэн хүнүүдтэ һунгагшад дуугаа үгөөгүй. Һунгагшад хадаа амгалан байдалай түлөө, түгшүүрилтэ байдалые һуларуулхын түлөө, үнэн сэхэ политикын түлөө дуугаа үгөө. Энэ ушар гансахан Баруун Германиин байдалда хабаатай бэшэ, харин бүри үргэн ехэ удха шанартай байха.

Тиимэ дээрэһээ Европодохи оршон байдал һайн тээшээ хубилжа байна гээшэ. Энэ ушар манай газар түби дээрэ политическэ оршон байдалые һайжаруулха талаар ойрын сагта шэнэ, ашатай туһатай алхамуудые хэхэ арга боломжо олгоно гэжэ бидэнэр һананабди. Жэшээлхэлэ, ГДР ФРГ хоёрой хоорондохи харилсаануудай үндэһэ һуури тухай договор баталха ба хүсэндэнь оруулха; Германиин Демократическа Республикые уласхоорондын бүхы харилсаануудта хүсэдөөр, бүхы талаһаань оруулха; Нэгэдэмэл Нациинуудай организацида ГДР ба ФРГ-е абаха, Чехословакиин, бүхы социалис оронуудай гүрэнэй шухала аша туһада хабаатай Мюнхенскэ хэлсээн тухай асуудалые гуримшуулха гэхэ мэтэ алхамуудые хэжэ болохо байна гээд би тоолохо байнаб. Ушар хэрэгүүдэй иимээр хүгжэһэнэй аша үрэнь гэбэл, социалис хани барисаанай оронуудай ба ФРГ-эйн хоорондохи харилсаануудые саашадань гуримшуулха ябадал болоно. Энээние бидэнэр бүгэдөөрэн ашатай туһатай хэрэг гэжэ тоолонобди.

Иимэ зорилгонуудые шиидхэхын тула бидэнэрэй униинэй оролдодог ябадал, мэдээжэ, Европодо бата бэхи эб найрамдал байгуулха хэрэгтэ эдэ зорилгонуудай ехэ удха шанартай байһые мэдэржэ, хамтын оролдолго гарганабди.

Европын хүрьһые урданай бог шоройһоо сэбэрлэхын түлөө бидэнэр оролдонобди. Энээндэ ниитэ-европын зүблөө үнгэргэлгэ ехэ туһа хүргэхэ байгаа. Энэ зүблөөндэ бүхы талын бодото бэлэдхэл эхилэнхэй.

Прагада болоһон ПКК-гай заседани дээрэ абтаһан деклараци дотор социалис оронууд хамтынгаа хараа бодолой уг удхые элеэр хэлэжэ үгөө һэн. Европын бүхы гүрэнүүдтэ адли тэгшэ, бодото аюулгүй байдал хангаха ёһо гуримууды ниитэ европын зүблөөн баталха ёһотой гэжэ бидэнэр хүлеэнэбди. Европые худалдаа наймаанда газаашалха ябадалые бидэнэр буруушаанабди, бидэнэр Европын оронуудай адли тэгшэ, олон талын харилсаа холбоо үргэнөөр хүгжөөхэ ябадалые дэмжэнэбди. Энэл даа манай шууд сэхэ хараа бодолнай, энээние бидэнэр бата бэхеэр бэелүүлхые оролдонобди, саашадаашье оролдохобди. Саашань хаража үзэхэ болоо һаа, Европодохи политическэ оршон байдалай һайжаралга болбол Европодохи буу зэбсэг ба зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороохо гэһэн тон шухала зорилгые шиидхэхэ арга боломжо нээжэ үгэнэ. Һаяын саг болотор энэ асуудалые шиидхэхэһээ байха, харин энэ асуудал табиханьбэрхэтэй байгаа. Мүнөө энэ асуудал хадаа энэ түби дээрэхи политическэ байдалай хүгжэлтын үрэ дүнгынь боложо гараһан байна. Энэ асуудалда бидэнэр харюусалгатайгаар хандаанабди, бэе бэетэйгээ зүбшэлдэнэбди. Юрын бэшэ асуудал байһаниинь мэдээжэ. Эндэ олон эрхэ нүхэсэлнүүдые хараада абаха, олон ондоо гүрэнүүдэй эрхэ ба аша туһыень хүндэлхэ хэрэгтэй. Эдэ бүгэдэ ямар аргаар бэелүүлэгдэхэб гэжэ уридшалан хэлэхэгүйб. Зүгөөр оронуудай зүгһөө гаргагдаһан һайн хүсэл оролдолгонуудай ашаар зүб шиидхэбэри олдожо болохо юм гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Нүхэдүүд! Социалис гүрэнүүдэй гадаадын политика мүнөө бүри ехээр дэмжэгдэжэ, һайшаагдажа байна. Бидэнэр, коммунистнууд гансал өөрынгөө аша туһада гадаадын политическэ ябуулга хэхэ ушар харша байдаг гэжэ арадууд харана. Бидэнэрэй эрмэлзэдэг шүмэн эб найрамдалай аша туһада, бүхы ажалшадай аша туһада хэрэгтэй юм. Тиимэ дээрэһээ хаа хаанагүй, мүлжэлгэ, доромжолгын байһан газарта, ажалша хүнүүдые дээрмэдэдэг газарта, социализмые бүхы хүн түрэлтэнэй туг, найдабари гэжэ арадуудай харадагынь юрын ушар бэшэ.

Бидэнэр түүхын энэ харюусалгые мэдэрнэбди, эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй, социализмын хэрэгэй мандахын тула хүсэл оролдолго саашадаашье гаргажа байхабди. Теэд тэмсэл хадаа тэмсэл ха юм даа. Хуушан дэлхэй өөртөө хэрэгтэй нүлөөе бидэндэ үзүүлхые эрмэлзэнэ гэжэ мартажа болохогүй.

Социалис дэлхэйдэ империализмын үзүүлдэг нүлөөнүүд олон янзын байдаг. ДРВ-дэ үзүүлһэн сэхэ эзэрхэг түримхэй добтолгоһоо эхилээд, эгээн ехэ мэхэ гохотой, худал хуурмаг ябуулгануудые тэдэнэр хэрэглэнэ. Тиихэдээ тэдэнэр националис ёһоной бодомжонуудые һэргээнэ, социализмын оронуудай интернациональна һаналаа нэгэдэлгэһээ хадуурха али бүхы ушарнуудые дэмжэнэ. Заримдаа али нэгэн социалис орондо экономическа туһаламжа үгэхэ тухай һайрхуу үгэнүүд соносогдодог. Хэрбээ империалистнууд бидэнэр тухай ямар нэгэн үнэн зүб юумэнүүдые хэлээшье һаа, тиигэнгүйгөөр мүнөө болохогүй, харин тэрэ дороо хоро хүргөөд лэ байдаг. Энэнь ойлгосотой ааб даа. Бидэнэр ангиин эбсэшэгүй тала баримталнабди, манай дайсад манай оронуудай амжалтатай хүгжэлтэдэ бүхы хүсөөрөө һаад хэхые оролдоно, манай нэгэдэл һуларуулхые оролдоно.

Империалистнуудай, тэдэнэй туһамаршадай эдэ бүхы һэдэлгэнүүдтэ социалис оронууд шууд сэхэ харюу үгэдэг байна, саашадаашье үгэхэ, манай жагсаалые, манай аха дүү нэгэдэлые бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ.

Советскэ Союз ба бусад социалис оронууд тушаа Хитадай хүтэлбэриин дайсан мэтээр хандадаг ушарта империалистнууд бага бэшээр найдадаг байна.

Уласхоорондын оршом дээрэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй хэдэг ябуулганууд эб найрамдалан ба социализмын хэрэгтэ харша байдаг. Энэнь империалис хархисуудта таарамжатай ха юм.

СССР Хитадта добтолхоёо байна гэһэншүүгээр хүнэй үнэншэхэгүй юумые Пекиндэ хэлэдэг болонхой. Теэд иимэ худал хуурмаг юумэ зохеогшод тэрээндээ өөһэдөөшье үнэншэнэ гэхэнь бэрхэтэй байна. Советскэ Союзтай бусад социалис оронуудтай КНР-эй муу харилсаануудай үнэн шалтагаание анхаралтайгаар бэдэржэ үзөө һаань, Хитадай хүтэлбэрилэгшэдтэ һайн байха байгаа. Тиигээ һаа, Хитадай түб хотодо, гүрэнүүд хоорондын харилсаануудые шангадхаха, социалис байгуулалтын эб таһалха, империализмда эсэргүү хүсэнүүдые бутаргаха гэһэн тэдэнэй политика дотор энэ шалтагааниие тэдэнэр олохол байгаа. Хитадай иимэ политика социалис оронуудтай һайн харилсаа байгуулгада туһалжа шадахагүй байна. Советскэ Союз Хитадай Арадай Республикатай байгуулһан харилсаагаа гуримшуулхые оролдоно. Энээн тухай бидэнэр нэгэнтэ бэшэ хэлээбди. Хитадтай байгуулһан харилсаанаймнай шууд сэхэ хараа шугам КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүд дотор элитээр тодорхойлогдонхой. Энэ шухала асуудал тушаа манай һанал бодол Венгриин Арадай Республикын, аха дүү бусад социалис оронуудай һанал бодолтой адли байна гээд бидэнэр ханангяар тэмдэглэнэбди.

Нүхэдүүд! Совет ороной партийно - правительственна делегациин мүнөө Венгриин Арадай Республикада айлшалжа ерэһэн ушар, эндэ болоһон хөөрэлдөөнүүд болбол дэлхэйн социализмын хүсые бэхижүүлхэ ниитын хэрэгтэ оруулһан үшөө нэгэ һайн хубита, эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ оруулһан һайн хубитамнай гээшэ.

Совет-венгер хани харилсаае хүгжөөлгэдэ шэнэ горитойхон алхам хэгдэбэ. Манай хани харилсаануудай шэнжэ шанарынь болоһон үнэн сэхэ харилсаан, бэе бэедээ этигэлсэлгэ, бэе бэеэ зүбөөр ойлголсолго шэнээр баталагдаба. Манай хани харилсаанай бүхы шухала һалбаринуудаар һайн арга боломжонууд хараалагдаба, тиимэһээ манай холбоо барисаанууд ойрын жэлнүүдтэ бүри ехэ ашатай туһатай, нягта болохонь дамжаггүй. Нэгэ үгөөр хэлэхэ болоо һаа, нүхэдүүд, энэ айлшалгын үрэ дүнгүүд бидэ бүгэдын сэдьхэл ханаана гэжэ хэлэхэ үндэһэ баримтатайбди. Энээн тухай эндэ венгер нүхэдүүд хэлээ, тиин бидэнэр тэдэнэй хараа бодолые бүрин дэмжэнэбди.

Хүндэтэ ханинар! Эндэ айлшалха зуураа, манай делегациин гэшүүд Венгриин хэдэ хэдэн областьнуудта ошоо, промышленна болон хүдөө ажахын предприятинуудай коллективүүдтэй, арадай интеллигенциин түлөөлэгшэдтэй уулзаа. Танай үүсхэл ехэтэй ажалтай, түгэс хүгжэнги социалис общество байгуулгын асуудалнуудые эрхим һайнаар шиидхэхэ талаар оролдосо ехэтэй ажалтайтнай бодотоор танилсаабди. Тиигээд ВСРП-гэй X съездын табиһан зорилгонуудые танай ороной ажалшад Венгриин социалис хүдэлмэришэнэй партиин хүтэлбэри доро шиидхэжэ шадаха гээд таанартай хамта бидэнэр батаар этигэнэбди.

Венгриин коммунистнууд, хүдэлмэришэн анги дэлхэйн коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ нэрэ хүндэтэй болонхой юм. Империализмда эсэргүү ниитэ фронтые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлшэдэй түрүү зэргэдэ жагсаһан тэдэнэр 1969 оной Уласхоорондын зүблөөнэй тобшолол болон хараа шугамые бэелүүлхэ талаар хэгдэдэг ехэ ажалда эдэбхитэйгээр хабаадана. Энэ зүблөө зарлалгада тэдэнэй дүүргэһэн үүргэ ехэ юм гэжэ мэдээжэ.

Нүхэдүүд! Манай ороной дотоодын хүгжэлтэ тухай би хэлэбэгүйб. Хэрбээ энэ жэл тухай хэлэхэ болоо һаа, совет арад, манай парти болбол СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхэхэ гэһэн тэмдэг доро ажаһууна, хүдэлнэ. Хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, интеллигенци энэ ехэ һайндэрые ажалай шэнэ амжалтаар, КПСС-эй XXIV съездын хараалһан түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэжэ угтахые эрмэлзэнэ.

СССР-эй 50 жэлэй ойе һайнаар тэмдэглэхын түлөө бэлэдхэл хэжэ байһанайнь түлөө аха дүү Венгриин хүдэлмэришэдтэ, таряашадта, интеллигенцидэ, бүхы ажалшадта һайнние хүргэхыемни зүбшөөгыт, нүхэдүүд.

Нүхэдүүд, аха дүү ёһоор хүндэлһэнэйтнай түлөө Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедтэ, Венгриин Арадай Республикын правительствада, хүндэтэ ханинар, таанадта бүгэдэндэтнай үнэн зүрхэнэй баяр үшөө дахин хүргэнэбди. Чепелиин хүдэлмэришэ коллективтэ, Будапештын ажаһуугшадта, Венгриин бүхы ажалшадта социализм байгуулгадаа шэнэ амжалта, венгер бүлэ бүхэндэ зол жаргал, элүүр энхэ байхые, һалбаран хүгжэхыень хүсэнэбди.

Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин хүтэлбэри доро социалис общество байгуулжа байһан венгер арад мандаха болтогой!

Социалис Венгриин хүтэлбэрилхы хүсэн — Венгриин хүдэлмэришэн анги мандаха болтогой!

Тэрэнэй дайшалхы туршагдамал манлай — Венгриин социалис хүдэлмэришэнэй парти мандаха болтогой!

Совет-венгер хани барисаан, социалис гүрэнүүдэй интернациональна нэгэдэл мандаг лэ!

Эб найрамдал, коммунизм мандаха болтогой!

* * *

Нүхэдүүд! Манай һаналаа нэгэдэлгын, манай эбдэршэгүй нэгэдэлэй хүндэлэлдэ элитэ совет скульптор Иван Шадрагай, «Туг бариһан хүдэлмэришэн» гэһэн бүтээлые танда барюулхыемни зүбшөөгыт.

(Нүхэр Л. И. Брежневэй үгэ үни удаан болоһон альга ташалгаар угтагдажа байгаа. Үгэ хэлэһэнэйнь һүүлээр бүгэдөөрөө хүл дээрээ байжа угтаа.

Альга ташалган болоо «Хани барисаан», «Хани барисаан», «Хани барисаан»! гэһэн үгэнүүд соностоо.)

Телеграф, хилын саанаһаа, радио

ЛОНДОН

КПВ-гэй БА ФКП-гэй ХАМТЫН КОММЮНИКЭ

ТАСС

Европо түбиие амгалан ёһоной орон нютаг болгохо бодото арга боломжо нээжэ үгэхөөр шэнэ оршон байдал Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай, тэрэшэлэн эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй үүсхэлээр Европодо бии болоо гээд ФКП-гэй Генеральна секретариин орлогшо Жорж Марше түрүүтэй ФКП-гэй делегациин Англида аяншалгын дүүрэхэдэ, гар табигдаһан хамтын коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Хоёр ороной дотоодын политическэ байдалай асуудалнууд уласхоорондын оршон байдалай, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй асуудалнууд, тэрэшэлэн али али талын һонирходог бусад хэдэн асуудалнууд Великобританиин, Франциин Компартинуудай делегацинуудай хоорондо болоһон хэлсээнэй үедэ зүбшэгдөө гээд коммюнике соо тэмдэглэгдэнхэй.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые туйлахын түлөө тэмсэлые хоёр партиин үргэлжэлүүлхээр бэлэн байһан тухай коммюнике соо онсолон тэмдэглэгдэһэн байна.

СИНГАПУР

Сингапурай министрэй мэдүүлгэ

ТАСС

Мүнөө үедэ США шэнги сэрэгэй тиимэ ехэ хүсэтэйшье орон бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө тэмсэжэ байһан арадые зэбсэгэй хүсөөр даража шадахагүй гэжэ Вьетнамдахи дайн байлдаан бүхы дэлхэй дээрэ эли тодоор харуулаа гээд Сингапур Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Раджаратнам мэдүүлээ. Харин корреспондентнүүдэй ассоциациин гэшүүдэй үмэнэ үгэ хэлэхэдээ, тэрэ иигэжэ мэдүүлһэн байна.

ОРК

Н-ой
ральна
мблейн
люци

ТАСС

хоорондын харилсаан хэрэглэхэгүй, ядер сэг хэрэглэлгые хаталхо тухай резолю ООН-ой Генеральна лей баталан абаа. тскэ Союзай үүсхэ э асуудал зүбшэгдэ ха юм. ктые буруушаажа. л дүрбэн делегаци: Албани, Португали, дуугаа үгөө.

ЬЯН

ДАХИ
СЭЭНҮҮД

ТАСС

о ба Урда Корейн ационно комитедэй рүүлэгшын гурбада седанида хабаадахын КНДР-эй Министр Кабинедэй түрүү орлогшо Пак Сен рэнтэй суг ябалса үүд ноябриин 30-да ерээ. Энээн тухай а мэдээсэхэдээ, Хойрда Корейн хоорондо ы талын харилсаа байгуулха бодото тохэмжээнүүд комитеедани дээрэ хараалан гээд ЦТАК агентсттухай корреспондент нэнэ.

ПРАГА

ПРАГАДА БАЯРАЙ ЗАСЕДАНИ БОЛОБО

ТАСС

Клемент Готвальд хүдэлмэришэн ангиин эгээн лэ түрүү үзэл бодолтой хубиин дэбжүүлһэн ёһотойл вождь байһан юм гээд, Чехословакиин ба уласхоорондын, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагшын түрэһөөр 76-дахи жэлэй ойдо зорюулагдажа, Прагада болоһон баярай заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй Федеральна суглаанай түрүүлэгшэ А. Индра мэдүүлээ. Тэрэнэй захин үлөөһэн суртал бодол, политическэ ажал ябуулгынь тодорхой үрэ дүнгүүд юун тухай гэршэлжэ үгэнэб гэхэдэ, тэрэ өөрынгөө үүргые дүүргээ. Юуб гэхэдэ жэшээтэ марксист-ленинец тэрэ байһан юм.

Ленинскэ КПСС — уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй тушэг тулгуури үльгэр жэшээ, мүн Советскэ Союз бүхы түрүү үзэл бодолто, эб найрамдалда дуратай хүн түрэлтэнэй найдабари болоно гэжэ Клемент Готвальд сэсэн мэргэнээр ойлгон мэдэһэн байгаа. Тэрэ өөрынгөө арадай үнэн сэхэ хүбүүн, тэрээндэ дурлагша, үнэн сэхэ патриот байгаа гээд А. Индра үргэлжэлүүлэн хэлээ, эгээл иимэһээ СССР-тэй холбоотойгоор Чехословакида социализм байгуулха хэрэгтэй тэрэ хуби заяагаа холбоо гээд А. Индра тэмдэглээ.

Клемент Готвальдын захяагай ёһоор манай харилсаа холбоон Чехословакиин гадаадын ба дотоодын политикын шухала удхань лаб болохо гэжэ совет арадые бидэнэр найдуулнабди гээд А. Индра онсолон тэмдэглэһэн байна.

ПАРИЖ.

ФРАНЦИИН СҮҮДЭЙ ШИИДХЭБЭРИ

ТАСС

Парижай гражданска сүүд урдынгаа шиидхэбэрние болюулжа, Франциин хоёр фирмэдэ эльгээгдэһэн Чилиин зэдые абахыень хорихоёо болюулба.

Американ «Брэден коппер» трестын, «Кеннекот» гэжэ филиалайнь зууршалгаар Францида эльгээгдэһэн Чилиин зэд абалга хоригдоһон байгаа гэжэ мэдээжэ. Американ энэ фирмэ урда тээнь Чилиин зэдэй руднигуудые мэдэдэг байгаа. Тиихэдээ, Чилиин гүрэн руднигые гүрэнэй мэдэлдэ абахадаа, түлөөһыень «дутамагаар» үгөө гэһэн шалтаг барьяд иимэ эрилтэ хэһэн байна.

Американ трестын һанаашалгануудһаа уламжалан, Чилидэ, мүн дэлхэйн бусад олон оронуудта зэбүүрхэл болоо. Американ трестын эрилтэнүүдые Чилиин бүрин эрхэдэ, байгаалиингаа баялигуудые өөрөө мэдэхэ талаар энэ ороной хуулита эрхэдэ халдан ороһон ябадал гэжэ Чилиин ба дэлхэйн түрүү үзэл бодолто олониитэ зүб зүйтэйгээр сэгнэһэн байха юм.

Чилиие дэмжэжэ байһан тухайгаа зэд газаа тээшэнь худалдадаг оронуудай правительствануудай хоорондын комитедэй гэшүүд мэдүүлээ. Тэдэнэр өөрынгөө захиргаанай соведэй тусхай заседание Парижда үнгэргэһэн байна бшуу. Чилиин арадта талархажа байһанаа Франциин түрүү үзэл бодол баримталдаг эмхинүүд, профсоюзууд элирхэйлэн мэдүүлээ.

Мүнөө зэд газаа тээшэнь худалдадаг Чилиин «Коделко» гэжэ зэдэй корпораци Чилиин зоорин худалдалгые хорихоо болихо эрилтэтэйгээр Парижай сүүдтэ хандаһан байна.

Белфастын үйлсэнүүдтэ дахяад буудалганууд нэержэ, бомбонууд тэһэржэ эхилбэ. Энэ элдэб хорото ябуулганууднаа тэрьедэн, католигууд байра байдалаа орхижо ошоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Айдаһа хүрэмээр багуудые үмдэһэн «ультрануудай» отрядууд Белфастын үйлсөөр алхалалдана.

ТАСС-ай фотохронико.

ПХЕНЬЯН

КНДР-эй МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ТАСС

«Корейе нэгэдүүлэн һэргээхэ талаар ООН-ой комиссиһаа» Пакистан гараа. Тэрээнтэй дашарамдуулан, КНДР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ мэдүүлгэ хэхэ, Пакистанай правительствын энэ шиидхэбэрние һайшаалтайгаар сэгнэһэн байна.

Комиссиин ябуулганууд Корейе нэгэдүүлгэдэ ямаршье туһа хүргэхэгүйһөө гадна, харин Корейн асуудал шиидхэхэ замда һаад түбэг татадаг байгаа гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэһэн байха юм. «Комиссиһаа» Пакистанай гараһан ушар (Чилиин удаа) американ империалистнуудай абарха гэжэ хэршье оролдоо һаань комиссиин задаран үгы боложо байһан тухай эли тодоор гэршэлнэ.

ВАШИНГТОН

США-гай ПРАВИТЕЛЬСТВАДА БОЛОҺОН ХУБИЛАЛТАНУУД

ТАСС

Холбоото Штадуудай правительствада болоһон хубилалта тухай США-гай президент Р. Никсон соносхоо. Тушаалһаа буухана байһан оборонын министр Мелвин Лэйрдын орондо энэ тушаалда мүнөө элүүрые хамгаалгын, гэгээрэлэй ба социальна хангалтын министр мүнөө байһан Эллиот Ричардсон томилогдохо байна. Эдэ министерствын захиргаанай ба бюджедэй управлениин директор Каспар Уэйнберджер толгойлхо.

ВАРШАВА

ПОРП-ын ЦК-гай VII пленум дээрэ Э. Герегэй хэлэһэн үгэ

ТАСС

Залуушуулай асуудалнуудта зорюулагдажа ПОРП-ын ЦК-гай Пленум эндэ болоод дүүрээ. Тэрээн дээрэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герек үгэ хэлээ.

Социалис обществын хүниие, Эхэ ороной мүнөөнэй ба ерээдүйн байгуулагшадые хүмүүжүүлгэтэй холбоотой асуудалнууд шухалын шухала удха шанартай гээд Э. Герек хэлээ.

«Залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ парти, гүрэн ба арадай дүүргэхэ зорилгонууд тухай» ЦК-гай программна тезисүүд хадаа хүмүүжүүлгын бүхы хэмжээ ябуулгануудые абалгадань ПОРП-ын, залуушуулай хүдэлөөнэй бүхы ажал ябуулгын бодото хүтэлбэри боложо үгэхэ. Манай суртал бодолой, манай политикын үндэһэн һуури боложо үгэдэг Маркс, Энгельс, Ленинэй үзэл бодолоор обществын бүхы гэшүүдые, илангаяа залуушуулые бидэнэр саг үргэлжэ хүмүүжүүлхэ ёһотойбди гээд Э. Герек саашань хэлээ. 55 жэлэй урда тээ Агууехэ Октябриин революциин болоходо, энэ үндэһэ һуури дээрэ дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэн байгуулагдажа эхилээ һэн. Энэ гүрэн СССР-эй 50 жэлэй түүхын турша соо бэхижээ, манай социалис гүрэнүүдэй ажабайдалай үндэһэ һууринь болоһоор хорин табан жэл үнгэржэ байна. Эдэ гол ёһонууд манай үетэнэй ажабайдалай дүй дүршэлөөр, манай арадай, дэлхэйн түрүү үзэл бодолто хүсэнүүдэй дүй дүршэлөөр бэхижээ. Эдэ гол ёһонууд манай залуу үетэнэй ажабайдалай за шые гэрэлтүүлжэ үгэхэ ёһотой.

НЬЮ-ЙОРК

ФИЛИППИНДЭ АРЕСТНУУД ХЭГДЭНЭ

ТАСС

Ороной президент П. Маркосто эсэргүү үгэсэлгэдэ зүргаан американец хабаадалсаһан байгаа гэжэ Филиппинэй засагаархид мэдүүлээ. Тэдэнэй нэгэн хаалтада һуужа байнхай. Энээн тухай мэдээсэһэн Филиппинэй информациин министр Ф. Татад үгэсэлгэдэ Филиппинэй зарим политическэ ажал ябуулагшад, отставкада байһан сэрэгэйхид хабаадалсаһан байгаа гэжэ нэмэжэ хэлээ.

ВАШИНГТОН

25 МИЛЛИОН ҮГЫТЭЙШҮҮЛ

ТАСС

Баян байдалаараа бахархадаг Америкэдэ мүнөө үедэ 25 миллион үгытэйшүүл (ороной зоной найманай нэгэ хуби) бии юм. Тэдэнэр жэлһээ жэлдэ үлэсхэлэн хооһоор ажаһуудаг.

«Бүгэдые эдеэ хоолоор хангаха» гэжэ нэрэтэй бүлэгэй бэлдэһэн элидхэл соо эдэ мэдээнүүд дурдагдаһан байна. Ниитын хэдэ хэдэн эмхинүүдэй үүсхэлээр хоёр жэлээр байгуулагдаһан энэ бүлэг хоёр жэлэй турша соо американ үгытэйшүүлэй ямараар эдеэлдэг тухай асуудалые шэнжэлһэн байна. «Америкэдэ үлэсхэлэн байдалые хэтэдэнь зайсуулхабди» гэжэ үшөө 1969 ондо правительствын найдуулһан байгаашье һаань, үлэсхэхэ, үлэн хооһон ябаха ушар бүхы наһанай американецуудай дунда урда мэтэ үргэнөөр дэлгэрэнхэй зангаараа гэжэ элидхэл соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

ТҮРЭЛ ГАЗАРАЙ hОЛОНГО

Эхэ түрэл Совет ороноймнай байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойн баярай дүтэлхэ бүри соёл культурын талаар үнгэргэгдэжэ байгаа үйлэ хэрэгүүд улам hонирхолтой боложо байнхай.

Ороноймнай ниислэл Москва хотын түб выставкын зал соо «Түрэл орон доторнай» гэhэн ээлжээтэ выставкэ ехэ амжалтатайгаар үнгэржэ байна гэжэ мэдээсэгдээ бэлэй. Энэ выставкэдэ Россиин Федерациин 69 область, хизаарнуудай, автономито республиканuудай 1055 авторнуудай уран бүтээлнүүд харуулагдана.

Долоо мянган бүтээлнүүдэй 1490-нь шэлэгдэн абтажа, эндэ табигдаhан юм. Залай багтаасань иимэ байгаа.

Тус выставкэ дээрэ гол түлэб энэ жэлдэ, нёдондо дүүргэгдэhэн зохёолнууд харуулагдана. Эдэнэй олонхинь ниислэл хотын выставкэдэ түрүүшынхеэ табигдаа.

Москвагай газетэнүүд энэ выставкэ тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ, уран зуралга, скульлтура улам hайнаар хүгжэн hалбаржа байна гэжэ тэмдэглэнэд.

Выставкын амжалта угаа олон уран зураашадай бүтээлнүүдhээ дулдыдана. Хэн нэгэнэйнь нэрэ дурдахын аргагүй, аяар мянга гаран зон ха юм. Гэбэшье, олон онсо hайхан зурагуудай дундаhаа Улаан-Үдэ хотын зурааша Ю. А. Чирковой томохон бүтээлые онсолон тэмдэглэмээр. Энэ зурагынь «Социалис Ажалай Герой Тогмитовагай дүрэ» гэжэ нэрэтэй юм.

Олон үндэhэтэнэй түлөөлэгшэд болохо манай уран зураашадай СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойе ямар амжалтатангаар угтажа байhые РСФСР-эй уран зураашадай III съезд харуулба ха юм. Гурбан неделиин тухай саг соо тус выставкэдэ 60 мянган зон, хотын ажалшад, айлшад, хари гүрэнүүдhээ ерэhэн туристнэр орожо гараа. Декабрь hара соо энэ выставкэ ондоо выставкээр hэлгэгдэхэ юм. Тэрэ выставкэ, «СССР — манай Эхэ орон» гэжэ нэрэтэй байха, тэндэ бүхы союзна республиканuудай уран зураашад хабаадаха.

В. БЕЛЯКОВ.

Москва.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уран зурааша Ю. А. Чирковой «Социалис Ажалай Герой Тогмитовагай дүрэ» гэhэн зураhаа хэhэг.

Авторай фото.

ШОГ

ХӨӨРҮҮ ХҮГШЭН

Заха аймагай залхуутай годирхой, заха үзүүргүй ута харгыда автобус тосхонhоо гараад, шуумайжа ябатараа, нэгэ харгын буудалда тогтобо. Тэндэhээ гурба-дүрбэн хүн hууба. Нилээд наhатайхан болоhон, яhала hэргэлэн, гоё хубсаhатай эхэнэр тэдэнэй дунда энэ тэрэ хүниие шарайшалhаар автобусто ороод, hуури хараашална. Дундуур hууhан нэгэ гушаад наhатай хүн тэрэ эхэнэрэй эрьелдэжэ байхыень хараад:

— hөө, эгэшэ! Эндэ hуугты, hуури байна, — гэбэ.

— Ай даа, hайн хүнүүд, сэбэр сэдьхэлтэн хаа хаанагүн ябадаг байна даа. Манай Москвада яhала олон. Та Улаан-Үдэ хүрэхэ гүт?

— Үгы даа, би удангүй буухаб, — гэбэ тэрэ хүн.

— Би hая ерээ хүм. Минии басаган эндэ больницада хүдэлдэг. Нүхэрынь врач хүн. Минии нүхэр полковник. Дайнай үедэ яhала гай гашуудал үзөө зомди. Бидэ мүнөө Москвада hуудагбди. Нүхэрни хүл хүнгэн зандаа. Би гуша гаран жэлдэ ажаллаад, мүнөө пенсидэ гараад яоанаб...

Түрүүшээр тэрэ хүниинь хүгшэнэй зугаае шагнажа hууhан аад, залхуунь хүрэжэ, сонхо түшөөд унташаба ха. Харин хөөрүү хүгшэн шашаhан зандаа. Нилээд саг болоhон хойно арадань hууhан нэгэ үбгэжөөл тэсэжэ ядахадаа хэлэбэ:

— Та хэнтэй хөөрэлдэнэ гээшэбта? Хажуудахи хүнтнай үнинэй унташанхай бшуу.

Хүгшэн гэдэргээ эрьеэд:

— Би хэлэнэби: бидэ Москвада hуудагбди. Минии нүхэр полковник хүн. Басагамнай эндэ больницада хүдэлдэг...

Таhалдахагүй таршаганаае, болихогүй борбилоое бэедээ аhааhан үбгэжөөл залхуурхадаа:

— Зай, одоошье нютаг дүтэлбэ, хүбүүн. Эндэ буухаб гээ hэн гүш даа? — гээд, залуу хүниие hэреэбэ.

Уданшьегүй Боргой хүрэжэ, зон газаашаа гаража, шалаагаа гаргабад. Нэгэ хэды болоод автобус саашаа дабшаба.

Хөөрүү хүгшэнтэй зэргэлээд мүнөө сэбэр шарайтай, залуухан басаган hууба. Хүгшэншье мэтэр мүнөөхил зугаагаа эхилбэ. Тэрэ басаганиинь абяа шэмээгүй, хүгшэнэйнтөө ама хараад hуужал hууба. Хоёр час тухай болоод байхада, хүгшэн нэгэ тогтожо, басаганhаа асууба:

— Та ямар ажал хэдэгбта? Харахада багша хүн байгаа ёhотойт.

Басаган дуу гаранагүи.

— Та холо хүрэхэ гүт? Улаан-Үдэ ошохо гүт?

Басаган баhал абяагүй.

— hөө, бабушка! Энэ басагантнай шэхэ хатуу юм,— гэжэ хойгуур hууhан хоёр басагад хэлэбэ.

Хүнэй дуратай дурагүй байhаниие мэдэнгүй, өөрынхиеэ оло дахин дабтан шашадаг хүнүүд дайралдадаг даа.

Ф. БАЛДАЕВ.

ТООЛИ

ЭНЭ ХУУДАhАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- ВЕРА ДАШИЕВНА ЛЫГДЕНОВА ДУУЛАНА.
- * МОСКВАДАХИ ВЫСТАВКЭ ТУХАЙ.
- АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛhОО.
- * УРАН ШҮЛЭГ, ШОГ ЁГТО.

АЯЛГА

ДУУШАН, БАГША

...ДОШХОН шэрүүн үhөө нэхэгшэ Азучена, бардам сэбэр Марина Мнищек, сэхэ hаналтай, сэсэн Неня, залхуу, мэхэтэй Бүмбэр, уян зөөлэн, абьяастай Кончаковна... Дэлхэйн классигуудай, мүнөө үеыншье оперно зүжэгүүдтэ hанаанда хадуугдама олохон образуудые Буряадай гүрэнэй оперо, балетдэй театрай сценэ дээрэ РСФСР-эй арадай артистка, бэлигтэй дуушан Вера Дашиевна Лыгденова гүйсэдхэн харуулаа юм.

Хорёод жэлэй турша соо театрта хүдэлхэдөө, Вера Дашиевна бүхы шахуу премьернүүдтэ дуулаhан. Москвада болоhон декадануудта, гастрольнуудта хабаадалсаа. Мүнөө тэрэнэй hурагшад театрай сценэ дээрэ гаража байнхай. Гансахан оперо В. Лыгденовагай дура сэдьхэл татаагүй. Тэрэ олон янзын зохёолнуудhаа бүридэhэн баян репертуартай дуушан юм.

Вера Дашиевнагай ажаябадалайнь зам дээрэ тогтоё. Залуухан басаган Түнхэн нютагhаа багша болохо хүсэлтэй ерэhэн юм. Гэбэшье, театртаи танилсажа, дура зүрхэеэ буляалгажа, тэрэнэй сэдьхэлдэ драмын актриса болохо хүсэл түрөө бэлэй. Искусствын техникумэй театральна отделенидэ hураа. Эгээл түрүүн Гольдониин «Хозяйка гостиницы» гэhэн зүжэгтэ Мирандолиныи рольдо наадаа hэн. Шэнэ рольнуудта наадаhайб гэжэ хүсэдэг бэлэй. Гэбэшье Москвада болохоёо байгаа Буряадай искусствын декадын урда тээ хүн бүхэнэй шахуу хоолой шалгалган болоходо, Вера Лыгденова ехэл хоморой hайхан хоолойтой гэжэ элирбэ. Мэргэжэлтэд иимэ хоолойе меццо-сопрано (эхэнэрэй бүдүүншэгээр гараhан хоолой) гэжэ нэрлэдэг.

— Дуулаха хоолойтойб гэжэ мэдэдэг байгааб. Дуулахашье дуратай hэм,—гэжэ Вера Дашиевна тэрэ үе тухайгаа хөөрэдэг. — Гэбэшье энээндээ ехэ анхарал табидаггүй, гансал өөртөө дуулаад ябагша hэм.

Дуратай ажалаа, драмын театраа орхихонь бэрхэтэй байгаа. Зүгөөр хүгжэмшэд режиссер Г. Цыдынжапов болон бусад иимэ хоолойтой байгаад, дуулангүй байжа болохогүй гэжэ ойлгуулhан юм. Декадын хүтэлбэрилэгшэд дуушан Железнов, профессор Друзекина, режиссер Туманов В. Лыгденовада ехэхэн туhа хүргөө hэн. Декада дээрэ В. Лыгденова хоорто дуулаа, концертдэ хабаадалсаа. Тон шухалань П. Верлинский Б. Ямпилов хоёрой зохёоhон «Баир» гэhэн хүгжэмтэ драмада Шаржан эхын парти дуулалга байгаа. «Залуу дуушанай гайхалтай драматическа бэлиг» тухай түбэй газетэнүүд бэшээ бэлэй. hүүлээрнь В. Лыгденова хүгжэмтэ драма «Эржэндэ» ород басаган Асиин роль гүйсэдхэжэ, сэдьхэлдэ хадуургама образ гаргаа бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ В. Лыгденова концертын бригадын гэшүүн ябаа. Г. Цыдынжапов, Б. Балдаков, Н. Петрова болон бусадтай хамта хоёрдохи Белорусска фронтын сэрэгшэдтэ концерт харуулдаг байhан. Мүн театрайнгаашье ажалда эдэбхитэй хабаадалсаа. 1944 ондо П. Чайковскийн «Евгений Онегин» оперын табигдахада, Ольгын партии дуулаhан юм. Тиигэжэ ород классическа оперые манай республикын театрта табижа болохо юм байна, буряад дуушад энэниие дуулажа шадаха байна гэжэ харуулалсаа. Дайнай hүүлэй түрүүшын арбан жэл соо В. Лыгденовагай ажабайдалда олохон hонирхолтой үйлэ ушар болоо. Л. Книпперэй «Байгал дээрэ» гэhэн оперодо дуулалга, «Буряадай АССР-эй габьяата артист» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэлгэ, Ленинградай консерваторидо hуралсалга. Суута багша профессор О. Ф. Мщанскийн хүтэлбэрилдэг класс дүүргэжэ гараа бэлэй.

1954 онhоо эхилжэ В. Лыгденова оперо, балетдэй театрта, театрай бүлгэмдэ, хүгжэмэй училищида хүдэлжэ эхилээ. Хэдэн арбаад оперын парти, олон тоото концертнүүд... Эрхим вокальна соёл культура, бэлигтэй наадан хоёрые тэгшэ ябуулан, эли тодо образуудые харуулдаг гэжэ Вера Дашиевна тухай хэлэхэ хэрэгтэй. Игэжэ наадаха арга боломжо тэрээндэ өөрын бэлиг шадабари, багшанарайнь үгэhэн эрдэм мэдэсэ, роль бүхэн дээрээ оролдосотойгоор хүдэлмэрилдэг байhаниинь олгоно ха юм.

1958 ондо театрта түрүүшын буряад оперо «Булагай эхиндэ» гээшэ табигдаба. Зөөритэйхэн үбгэниие бэдэрhэн, залхуу хойрог Бүмбэрэй парти Лыгденова дуулаба.

...Ондоо буряад оперо абажа харая. Ород, буряад арадуудаи хани барисаанда зорюулагдаhан Д. Аюшеевэй «Анда нүхэд» гэhэн оперодо В. Лыгденова муу hанаата ноёной басаган Сарюунай рольдо наадаба. Эндэ Вера Лырденова гэнэхэн, харагүй басаганай хэсүү байдалда ороходоо зоригтой болон ургаhыень hайнаар харуулаа.

... Д. Вердиин «Трубадур» оперодо Азученын парти дуулаhан ябадал Вера Дашиевнагай эгээн ехэ амжалтануудай нэгэн юм. Газаа талаhааншье харахада, энэ образ мартагдашагүй, эсэhэн хүнэй тэгшэ бэшэ алхаса, юушье шэртээгүй шэнти нюдэнэйнь гэнтэ ялалзалга. Эхыень шатааhан түүдэгэй дүлэн нюдэд соонь ялалзаhан шэнги. «Энэ парти дуулаха угаа дуратайб,—гэжэ В. Лыгденова хөөрэнэ.— Дуулаха бүхэндөө, сэдьхэлни хүдэлдэг».

...Ородой агуу композитор А. Бородинай «Князь Игорь» гэhэн оперо. Хаанай басаган Кончаковна. Владимиртай хэhэн дуэт, каватина дуулан, зуун зүгэй хүгжэмэй угалзатаhан аялга В. Лыгденова амарханаар гаргана.

...Т. Хренниковэй «Шуурган дундуур» гэhэн оперын Аксиньин парти В. Лыгденовагай hүүлэй үедэ дуулаhан партинуудай нэгэн юм. Энэ зүжэгые театр В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо зорюулhан юм. Аксинья хадаа Совет засагай байгуулагдажа байгаа хүшэр хүндэ, орёо үедэ дайсад болоhон хоёр хүбүүдэй эхэ юм. Хүбүүдтээ дуратай, зобоhон эхын сэдьхэлые Вера Дашиевна үнэн зүрхэнhөө, хүнэй этигэн уярмаар харуулhан юм.

...Алишье талаараа Аксиньяhаа тад ондоо Агата хүгшэнэй комическа рольдо Д. Модуньогой «Хара луу» гэhэн опереттэдэ Вера Дашиевна наадаа бэлэй. Бэлигтэй, шог ехэтэй дуушан сценэ дээрэ гараха бүхэндөө шагнагшадые энеэлгэдэг байгаа. В. Лыгденова шогтой рольнуудые наадахадаа гансал «энеэлгэхын» тула наададаг бэшэ, үнгэрhэн сагай үлэгдэлнүүдые наада харан дууладаг байха юм.

Эндэ дурсагдаhан партинууд дуушанай репертуарай багахан хубинь болоно. «Евгений Онегинэй» Ольга, «Фаустын» Зибель, «Будамшуугай» Пиглай, «Русалкын» княгиня, «Хаанай бэриин» Любаша, «Иван Сусанинай» Ваня болон олон олон бусад партинуудынь В. Лыгденовагай оролдосотойгоор хэhэн ажалынь, бүхы шадабари, уран бэлигээ гарган хэhэн бүтээлнүүдынь юм.

Дуушанай концертнэ репертуарынь ехэл баян. Баруунай, ородой, совет композиторнуудай романснууд, оперohoo аринууд, олон арадуудай дуунууд. Вера Дашиевна олон жэлэй туршада П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищида, соёлой дээдэ hургуулида багшална. Доцентээр хүдэлхэ зуураа залуу бэлигтэндэ мэргэжэл шадабарияа, дүй дүршэлөө дамжуулан байдаг. Тэрэнэй олон hурагшад Л. Шоболов, В. Елбаев, Н. Жатнуева, Л. Шагдыров, Д. Самбоцыренов болон бусад багшаяа хүндэтэйгөөр hанан ябадаг.

Бэлигтэй дуушан, РСФСР-эй арадай артистка Вера Дашиевна Лыгденова уран бүтээлэйнгээ хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулжа байна. hаяар И. Дзержинскиин «Григорий Мелехов» Д. Вердиин «Бал-Маскарад» оперонуудта дуулаха түсэбтэй.

О. КУНИЦЫН,
хүгжэм шэнжэлэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Д. Лыгденова Д. Вердиин «Трувадур» оперын Азученын рольдо.

ИИМЭ УШАР БОЛОДОГ

АНЗАhАН ЖЭБЭ ХОЁРОЙ АРСАЛДААН

Хүдөө газарта хаягдаhан анзаhан доошоо хараад уйлажа, урда сагайнгаа байдалые hанан, хамар дороо юушьеб гүбэрнэ хаш. Теэд үнэхөөрөөшье уйлангүй яахаб даа. Хэдэн жэлэй саана таряашан хүн тэрэниие ехэтэ сэгнэдэг байгаа бшуу. Тэрэ гэхэhээ хойшо нилээд ехэ саг үнгэржэ, үншэрhэн анзаhыемнай трактор, машина hэлгэнхэй, залуу жолоошон хүбүүд хонгёо дуугаа дуулан, тooho бурьюулан ябанал. Хаягдаhан анзаhанай тэнхээниинь hайншье hаа, ганса эльгэ зүрхэндэнь жаран hабартай жэбэ аhаад лэ hаланагүй. Хайшан гэхэб? Хаягдаhан анзаhахан бүхы хүсэ шадалаараа жэбэтээ тулалдана. Харин жэбэ бүри ехээр уурлажа, улаан мяхандань аhаад лэ, хоолойень бахалуурдажа:

— Ши минии гарhаа гаража шадахагүйш. Шамhаа болохо түмэрнүүдые таhа удар химэлэгшэ hэм. Хоёр жэл хэбтээд лэ hалахаб гэжэ мэдэ, — гээд дээрэнь гаража дэбхэрэн байхадань, хажуу тээнь хүнэй абяан гараадхина. Жэбэ хатаржа байhан аад, ухаа мэдээ алдаhандаа анзаhанайнгаа бэедэ хам нялдаад:

— Намайеш обёорхогүй даа, — гэбэ. Тиихэдэнь торгон улаан галстугтай пионернүүд ерэжэ:

— Харыт, үхибүүд, анзаhан хэбтэнэл. Энээниие абаашажа, түмэр хайлуулдаг газарта үгэел, — гээд hургуулидаа абаад ябашабад.

Анзаhан энээнииень дуулаhаар, hөөл баяртайгаар юрөөл үгэ хэлэжэ оробо:

— Хэдэн жэл соо хэбтээшье hаа, хүсэ тэнхээмни үшөө hайн даа. Хэдэн хоногой туршада тракторай анзаhан болоод ерэхэлби, — гээд, сомоотой байhан янза бүриин түмэрнүүд соо орожо, бэшэ нүхэдтөө ябаhан ябадалаа хөөрэжэ үгөө hэн.

Уданшьегүй машина дээрэ тээгдэжэ, хайлуулдаг пеэшэндэ ороо бэлэй. Тэрэ халуун пеэшэн соо үнөөхи жэбэмнай муухайгаар дуу табижа, гонзогор ута үрхөөр үлеэгдэжэ, утаан болон дэгдээ гэхэл.

Э. МАНЗАРОВ.

ОНЬhОН ҮГЭНҮҮД

Хазадаг, сабшадаг мориншье
Хазаар ногтодо баригдадаг.

hажаажа байгаад,
hайн ажалда hурадаг.
Муу хүн —
Мууда дуратай,
Мохоо хутага —
Зөөлэндэ дуратай.

hүүдэргүй модон үгы,
hүүжэгүй мал үгы.

hайн hурагай
Нэгэ алхаагүйдэ,
Муу hураг
Мянган модо хүрэдэг.

hайн хэшээл үргэжэ абагты,
Муу хэшээл үлдэжэ арилгагты.

hайн мори баригты,
hайн үрэ таригты.

И. МАДАСОНОЙ
суглуулбариhаа.

ОНТОХОН

СЭСЭН ХҮБҮҮХЭН

Харгын захада хахархай хубсаhатай хүл нюсэгэн арбаад наhатай хүбүүхэн hууба. Аяншадай дүтэлэн ерэхэдэ, угтан бодожо тэргэдээ hуулгахые гуйба. Аяншад тэргэдээ hуулгабагүй. Тиихэдэнь, тэдээнhээ нюужа, тон hүүлшын тэргэдэ аhажа, монсо сонсо боолтотой юумэнүүдыень харгы руу мухарюулан унагаагаад, юумэнүүдэй забhарта хабшуулдан, бэеэ нюугаад, дабаа дабалсаба. Аяншадай гол ороходо, тэрэ хүбүүн hэмээхэн тэргэhээ үлөөд, харгы руу галгина ха. Тэдэ аяншад голой захада ерэжэ, унаагаа татабад. Унаагаа мулталжа уhалаад, табиба, унда эдеэ бэлдэбэд ха.

Тэдэ hүүлшын тэргэдэ ябаhан юумэнүүдээ үгылбэд. Хүбүүнhээ hурахадань, монсогор харанууд юумэнүүд харгы руу мухаринхайл hэн гэбэ. Тиихэдэнь, хараа hаа, тэрэ монсогор харанууд юумэнүүдые олоод, түүгээд асара гэжэ тэрэ хүбүүе hөөргэнь эльгээбэ. Хүбүүн харгы руу мухариhан тэмээнэй хоргооhо хормойгоороо дүүрэсэ түүбэ, хормойнгоо дүүрэхэдэ, үбэртөө хэбэ. Үшөөл олон хоргооhои үлэhэн хэбэртэй. Тэдэ аяншадаа даллаад ерүүлбэ ха. Тэдэнь ерээд, тэмээнэй хоргооho түү гээгүй, тэргэhээ унаhан монсогор харанууд юумэнүүдые олоод, түүгээд ерэгээ hэмди гэлдэбэ. «Урагшаа харахадамни, тэргэhээ хойшо монсогор харанууд юумэ үлэжэл ябаа hэн, энэл юм бэзэ гэжэ hанаад, түүжэл ябаналби»,—гэжэ хүбүүн тэдэниие торгобо ха.

Тэдэ аяншад амараад, эдеэлээд, ундалаад, замаа үргэлжэлүүлбэ. Тэрэ хүбүүн, мүн тэдэниие дахажа, тэргын хойноhоо ябана ха. Тиигэжэ ябатарнь, тугасай hүүл гоёлтотой, дэльбэн хара сэмбэ малгай харгы дээрэ хэбтэбэ. Хүбүүн тэрэ малгайе ехэл олзуурхан абаад, аяншадhаа үлэжэ, ондоо харгыгаар ошобо. Үдэшэ болохо тээшэ харгыда дүтэшэг байhан нэгэ айлда ошобо ха. Айлда дүтэлхэдөө, тэрэ малгайгаа hархайтар үмдэбэ. Тэрэ айлда ошон гэhээнь, гүлгэ дахуулhан үлэгшэн нохой борожо, абан эдин алдаба, үүдээр байhан үхэр малынь үргэжэ, дүтэ нааша үгы болон тэрьелшэбэ.

Айлай эзэн үлэгшэнөө хориожо, тэрэ хүбүүе гэртээ оруулба. Эдеэлүүлээд, ундалуулаад байхадаа, айлаихин хүбүүнэй малгай гоёшоон үзэжэ, ехэтэ hонирхобод. Ямар хүнэй үмдэдэг, хаанаhаа абаhан малгай гээшэб гэжэ асуухадань хүбүүн харюусаба: «Энгэй хүнэй үмдэдэггүй, эдитэй хүнэй үмдэдэг, мүнгөөр абтанагүй, мүр дээрэhээ олоhон малгай юм даа. Энэ малгай юрын малгай бэшэ, юумэтэйхэн малгай юм», — гэбэ.

Ямар тиимэ юумэтэй юм гэжэ hонирхоходонь хүбүүн: «Намда hайн, наранда hайн, үлэгшэндэ муу, үхэртэ муу малгай юм даа»,—гэжэ харюусаба.

Б. НАМСАРАЙН
суглуулбариhаа.

Ш. БАЗАРСАДАЕВА

Нютагай магтаал

Ши—минии
сэдьхэлниш,
Ши—минии
одомниш,
Даарахадаа — дулаасаха
нарамниш,
Дуулим үдэшэ —
hарамниш.
Дуулаад ябахадам —
дуумниш,
Дурлаад ярихадам —
дурамниш.
Энэ түбидэ
этигэлниш,
Эльгэн соохи
энхэрэлниш.
Намдаа шимни
үнэтэй,
сэнтэй,
Нарай нялхым
тоонто
хүйтэй,
Энэ хубиим,
бэеым
hүдэ,
Эгээл нангин
нютагниш.
Харин бишни
мүнхэ
бэшэб,
Хэн мэдэбэ
хуби
заяагаа,
Хэды шэнээн
хэрэг
дээрээ,
Хэды гутал
эдлэн
хаяхаа..
Даарахадаа дулаасаха
нарамниш,
Дуулим үдэшэ
hарамниш
Харгынгаа эсэстэ
ерээ бэ
Хэтэдээ нойрсохо
таламниш.

БАСНИ

Сергей МИХАЛКОВ

БААБГАЙН ҮГЭhЭН ҮГЭ

Зүгын бала Баабгай нэгэтэ амталба.
Зүгөөр хадхуулhан гээшэнь айхаар:
Хамар аманнинь хабдажа дамбайба,
Хараад, эрэмдэг гэжэ hанахаар.
Баабгай зэмэеэ ангуудай дунда мэдэрээ,
Бала эдихээ болёоб гэжэ үгэеэ үгөө hэн.
Урма баяртай мэдээн
Удангүй зүгынүүдэй байрада ерээ hэн.
Хүхиhэн зүгынүүд hүрэгөөрөө
Хүүен, дүнгинэн хөөрсэгэнэлдэбэ:
Баабгай үнэн үгэеэ үгөө!
«Балымнай ойро хүрэхөө болёо!»—гэлдэбэ.
Баяр хүргэхөө хоёр зүгые
Баабгайда тэрэ дороо эльгээбэ ха.
«Айлшалан ерэжэ, ажалаймнай дүнгые —
Амтата тоhыемнай харагты!»—гэжэ уриба ха
Хара Баабгай зүбшөөбэ: «Яаха hэм даа,
Хараад ерэхэдэ, болоно ааб даа!..»
Хүл табилдан зүгынүүд барандаа
Хүндэтэ айлшанаа угтабал даа.
Томо задарюун Баабгайе хоймортоо hуулгаба.
Торхонуудайнгаа хабхаг нээжэ hайрхаба.
Тэндэнь—талын сэсэгэй амтата хэшэг лэ,
Тэрэнгитэ ойн, нугын хангалтама бэлэг лэ.
Харан гээд—шүлhэн hайраад,
Хамар амыш долёолгоо!
Айлшан Баахалдай тэсэжэ ядаад,
Айхабтар түргөөр бодоодхёо.
Зүдэр хомхойгоор эрхирэн, hабараараа
Зүгын тоhо эдижэл гараа.
Хара Бартахи балатай
Хамаг торхонуудые хоohолбо ха.
Хожомынь сэбэр болотор
Хооhон торхонуудаа долёобо ха!..
Баахалдайн үгые үнэгүй гэжэ
Барандаа бидэнэр мэдэнэлди даа.
Зүгөөр эб зүбөөрөө булта хэлсэжэ,
Зүгын тоhоной ойро бэшэ хүргэхэгүй байна даа.

Г. ЧИМИТОВЭЙ оршуулга.

«СПОРТЛОТОГОЙ» БУРЯАДАЙ ЗОНЫН УПРАВЛЕНИИН МЭДЭЭСЭЛ

«Спортлотогой» 33-дахи тиражаар иимэ номернууд шүүгээ гэбэл: **11** (велоспорт), **23** (легкая атлетика), **30** (парусный спорт), **31** (плавание), **35** (спидвей), **43** (фехтование).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда: Чепельскэ комбинадта болоhон венгр-совет хани барисаанай митинг дээрэhээ.

Хоёрдохи хуудаhанда: партийна хронико. «Эрилтэ шангаар табиха». — Д. Доржиевай статья, Түрэл орон доторнай. «Хүдэлмэриин ангиин залуу халаан» — П. Бурмакинай фоторепортаж.

Гурбадахи хуудаhанда: Чепельскэ комбинат дээрэ болоhон венгр-совет хани барисаанай митинг дээрэhээ.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: Субботын хуудаhан.

ЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

12.45 — «Снежная королева — мультфильм.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

14.05—Үнгэтэ телевидени. Багашуулда мультфильмнүүд харуулагдаха. 14.35 — hүүлэй hонин. 14.45 — Үнгэтэ телевидени. «А ну-ка, девушки!». 16.05 — Ehо заршам тухай хөөрэлдөөн». 17.00 — «Циркын галнууд». 17.40 — «Бессловесные друзья» — уран hайханай фильм.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

19.00 — «Ты по стране идешь» — hурагшадта зорюулагдаhан програм. 1925 — Мультфильм... 19.55 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряад хэлэн дээрэ). 20.10 — «Экран» — теле-суглуулбари. 21.10 — Эстрадна концерт. 21.40 — «Танай комойтнай та... 21.55 — «Хатаршадай за...

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

22.30 — «Звезда ... города» — уран hайханай фильм. 24.00 — «Время» мэдээсэлэй программа.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

16.00 — «Тишина» — уран hайханай фильм. (1-дэхи сери). 17.40 — Концерт...

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, зам ответ секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-3.., 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

●Типография управления поделам издательства, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАС СР Н-01570. Заказ № 1393.